

Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst

Jaarverslag 2007

Jaarverslag AIVD 2007

De AIVD staat voor de nationale veiligheid door tijdig dreigingen en risico's te onderkennen die niet direct zichtbaar zijn. Hiertoe doet de dienst onderzoek in binnen- en buitenland. De AIVD deelt gericht kennis en informatie die samenwerkingspartners en belangendragers in staat stelt gepaste maatregelen te nemen. De AIVD signaleert, adviseert en mobiliseert anderen en reduceert zelfstandig risico's. Hiermee vervult de dienst zijn eigen rol in het netwerk van overheidsorganisaties die de veiligheid nationaal en internationaal beschermen.

Voorwoord

De werkerreinen en aandachtsgebieden van de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst vertonen een grote verscheidenheid en genieten ook van alle kanten uit de samenleving aandacht. In 2007 zijn bevindingen van de dienst uitgebreid besproken door politiek, bestuur en media. Het onderzoek naar terrorisme en radicalisering kwam hierbij het meest prominent naar voren. De rapporten *Radicale dawa in verandering. De opkomst van islamitisch neoradicalisme in Nederland* en *Dierenrechtenactivisme in Nederland, springplank voor Europa* kregen veel aandacht. Bij het verschijnen van dit jaarverslag vraag ik aandacht voor een aspect van het werk van de dienst dat wel uit deze rapporten blijkt, maar zelden afzonderlijk belicht wordt: de internationale oriëntatie van de dienst.

Mondiale ontwikkelingen hebben grote invloed op de meest uiteenlopende aspecten van de Nederlandse samenleving. Wie over binnenlandse aangelegenheden moet beslissen, kan het buitenland dan ook niet negeren. Nationale belangen worden steeds vaker buiten het fysieke grondgebied van Nederland beïnvloed; daar doen zich zowel kansen als dreigingen voor. Dit gegeven verlangt intensieve internationale samenwerking en een sterk internationaal bewustzijn in onderzoeken. Gelukkig is dat bij de AIVD het geval.

In de samenleving bestaat brede steun voor de taken die de AIVD uitvoert. Ik acht dat ook wenselijk, gezien de bijzondere bevoegdheden die de dienst tot zijn beschikking heeft voor de eveneens bijzondere taken. Om die steun te houden moet het vertrouwen bestaan dat de dienst adequaat inspeelt op maatschappelijke veranderingen. Met het eerste hoofdstuk van dit jaarverslag laat de dienst zien oog te hebben voor het doorwerken van de internationalisering op zijn werkerreinen.

Het is voor mij een belangrijk voorbeeld van de toekomstgerichte oriëntatie van de dienst, dat mij sterkt in het vertrouwen dat de AIVD er klaar voor is ook in 2008 samenwerkingspartners en belangendragers tijdig te waarschuwen voor dreigingen voor de nationale veiligheid die buiten de AIVD nog niet of onvoldoende gesignaleerd zijn.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Mw. dr. G. ter Horst

De AIVD in het kort

De AIVD doet in binnen- en buitenland onderzoek om tijdig dreigingen en risico's te onderkennen voor de nationale veiligheid. Dergelijke dreigingen en risico's kunnen gericht zijn tegen de Nederlandse samenleving als geheel maar ook tegen individuele burgers. Daarbij kan het gaan om geweldsdreigingen, met als doel fundamentele maatschappelijke veranderingen te realiseren of de democratische besluitvorming onder druk te zetten. Ook kan maatschappelijke ontwrichting dreigen, of beperking van de grondrechtelijke vrijheden van bepaalde personen of groepen. Tot slot richt de AIVD zijn onderzoek op risico's voor en dreigingen tegen vitale maatschappelijke processen (bijvoorbeeld energie- en drinkwatervoorziening, transport en telecommunicatie) en risico's die ontstaan doordat kwetsbare overheidsinformatie in handen komt van onbevoegden.

Personen of organisaties van wie c.q. waarvan een dreiging uitgaat, schermen hun activiteiten zo goed mogelijk af. De AIVD richt zijn aandacht op dreigingen en risico's in de fase waarin die zich (nog) niet openlijk manifesteren, opdat daartegen tijdig maatregelen kunnen worden ondernomen. De AIVD mag daarbij gebruikmaken van bijzondere onderzoeksbevoegdheden, die zijn vastgelegd in de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten (Wiv).

De AIVD informeert en adviseert bestuurders, beleidsmakers en andere belanghebbenden op lokaal, nationaal en internationaal niveau, en stelt hen daarmee in staat op basis van deze informatie beleid te ontwikkelen of maatregelen te nemen. AIVD-producten kunnen aanleiding geven tot beleidsmaatregelen, maar ook tot repressief optreden (bijvoorbeeld aanhoudingen op basis van een ambtsbericht van de AIVD). Ook preventieve maatregelen - zoals verscherping van beveiligingsmaatregelen - kunnen het gevolg zijn van advisering door de AIVD. De AIVD heeft dus zowel een signalerende als een mobiliserende rol. Onder bepaalde omstandigheden en als andere effectieve mogelijkheden ontbreken, kan de AIVD vastgestelde risico's ook door middel van eigen optreden verkleinen.

De AIVD is een ambtelijke organisatie die zijn taak uitvoert onder verantwoordelijkheid en aansturing van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, in samenwerking met vele instanties in binnen- en buitenland en met medewerking van vele individuele burgers.

Inhoud

	Jaarverslag AIVD 2007	I
	Voorwoord	3
	De AIVD in het kort	5
	Begrippenlijst	13
I	De internationalisering van de AIVD	21
I.1	De internationalisering van belangen en bedreigingen	21
I.2	Mythes en misverstanden over de internationale samenwerking	22
I.3	Conclusie	26
2	Terrorisme	29
2.1	Jihadistisch terrorisme	29
2.1.1	Internationale ontwikkelingen in jihadistisch terrorisme	30
2.1.2	Nationale ontwikkelingen in jihadistisch terrorisme	34
2.1.2.1	Arrestatie op oudejaarsdag van drie personen in Rotterdam	35
2.2	Overige terroristische groeperingen	35
2.2.1	Koerdische Arbeiderspartij PKK	35
2.2.2	Liberation Tigers of Tamil Eelam (LTTE)	36
2.2.3	Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia (FARC)	37
2.2.4	Euskadi Ta Askatasuna (ETA)	37
2.2.5	(Noord-)Ierse groeperingen	37
2.3	Modus operandi	37
2.3.1	Aanslagmiddelen	38
2.3.2	Reisbewegingen	38
3	Radicalisering	41
3.1	Salafitische centra en radicalisering	41
3.2	De Turkse gemeenschap en radicalisering in Nederland	43
3.3	De Marokkaanse gemeenschap en radicalisering in Nederland	44
3.3.1	Het ontstaan van een islamitische jeugdcultuur	44
3.3.2	Schommelingen in het islamdebat	45
3.4	Radicalisering binnen overige gemeenschappen in Nederland	45
3.5	Internet en radicalisering en jihadistisch terrorisme	46

4	<u>Links en rechts extremisme</u>	49
4.1	Links extremisme	49
4.1.1	Anti Fascistische Actie (AFA)	49
4.1.2	Verzet tegen asielbeleid	50
4.1.3	Overig links extremisme	50
4.2	Radicaal dierenrechtenactivisme	50
4.3	Rechts extremisme	51
4.3.1	Neonazisme	52
4.3.2	Ultranationalisme	53
4.3.3	Ongeorganiseerd rechts extremisme	53
5	<u>Heimelijke activiteiten van vreemde mogendheden</u>	55
5.1	Algemeen	55
5.2	Volksrepubliek China	56
5.3	De Russische Federatie	57
6	<u>Proliferatie</u>	59
6.1	Landen van zorg	60
6.1.1	Iran	60
6.1.2	Noord-Korea	61
6.1.3	Syrië	61
6.1.4	Pakistan	61
6.2	Verwerving	62
7	<u>Landenonderzoeken</u>	65
7.1	Energievoorzieningszekerheid	66
8	<u>Beveiligingsbevordering</u>	69
8.1	Visie op de beveiligingsbevorderende taak	69
8.2	Stelsel Bewaken en Beveiligen	69
8.3	Alerteringssysteem Terrorismebestrijding	70
8.4	Vitale sectoren	70
8.5	Bijzondere informatie	71
8.5.1	Voorschrift informatiebeveiliging rijksdienst - bijzondere informatie (Vir-bi)	71
8.5.2	Werkgroep Bijzondere Informatiebeveiliging	71
8.5.3	National Security Authority (NSA)	72

8.5.4	Host nation	73
8.6	Overige activiteiten	73
8.6.1	Opheffen Meldpunt Integriteitsaantastingen (Mepia)	73
8.6.2	Stemmachines	73
9	<u>Vertrouwensfuncties en veiligheidsonderzoeken</u>	<u>75</u>
9.1	Ontwikkelingen	75
9.2	Verbeterprogramma ‘Sneller veiliger’	76
9.3	Veiligheidsonderzoeken politie	77
9.3.1	Project Veiligheidsonderzoeken Politie	77
9.3.2	Herziening aanwijsbeleid en functieclustering	77
9.4	Dynamisering veiligheidsonderzoeken	77
9.5	Regelgeving	78
9.5.1	Wijziging Wvo	78
9.5.2	Toezietsrapport op rechtmatigheid uitvoering Wvo	78
9.6	Algemene verantwoording over productie veiligheidsonderzoeken 2007	79
9.7	Ontwikkelingen bezwaar- en beroepsprocedure	80
10	<u>Sturing en verantwoording</u>	<u>85</u>
10.1	Sturing	85
10.1.1	De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties	85
10.1.2	De Raad voor de Nationale Veiligheid	86
10.1.3	Gezamenlijk Comité Terrorismebestrijding	86
10.1.4	Comité Verenigde Inlichtingendiensten Nederland	87
10.2	Parlementaire zaken en wetgeving	87
10.2.1	Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten	87
10.2.2	De Tweede Kamer	88
10.2.3	Wetgeving	89
10.3	Communicatie	90
10.4	Notificatie	91
10.5	Verzoeken tot kennisneming	91
10.6	Klachten	92
10.7	Commissie van Toezicht betreffende de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten	93

II	<u>Samenwerking</u>	97
II.1	Samenwerking in Nederland	97
II.1.1	Lokaal bestuur	97
II.1.2	Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding	97
II.1.3	Contraterrorisme Infobox	98
II.1.4	Politie en Koninklijke Marechaussee	98
II.1.5	Douane	99
II.1.6	Openbaar Ministerie	99
II.1.7	Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst	99
II.2	Europese samenwerking	100
II.2.1	Joint Situation Centre	101
II.2.2	Counter Terrorist Group	101
II.2.3	Overige Europese samenwerkingsverbanden	101
II.2.3.1	Club de Berne	101
II.2.3.2	Forum	102
II.2.3.3	Midden-Europa Conferentie	102
II.3	Internationale samenwerking	102
II.3.1	NAVO	102
II.3.2	Het liaisonnetwerk van de AIVD en contacten met collega-diensten	102
II.3.3	Verenigde Naties	103
II.3.4	PSI	103
I2	<u>Organisatieontwikkeling en bedrijfsvoering</u>	105
I2.1	Organisatieontwikkeling: Prospect 2007	105
I2.2	Bedrijfsvoering	107
I2.2.1	Financiën	107
I2.2.2	Kwaliteitsmanagement	107
I2.2.3	Registratie, Documentatie en Archivering	108
Bijlage I	<u>Lijst van afkortingen</u>	III
	<u>Toelichting fotografie</u>	II5
	<u>Colofon</u>	II6

Begrippenlijst

Agent

Een natuurlijke persoon die, al dan niet onder dekmantel van een aangenomen identiteit of hoedanigheid, onder verantwoordelijkheid en onder instructie van de AIVD belast is met het gericht verzamelen van gegevens omtrent personen en organisaties. Het gaat daarbij om gegevens die van belang kunnen zijn voor de taakuitvoering van de AIVD of voor het bevorderen of treffen van maatregelen ter bescherming van door de dienst te behartigen belangen.

Al Qa'ida

Met de aanduiding Al Qa'ida wordt thans bedoeld op de verzameling van kern-Al Qa'ida en gelijkgestemde terroristische organisaties. Organisaties die zich aansluiten bij kern-Al Qa'ida gaan geen organisatorisch verband met Al Qa'ida aan, maar conformeren zich aan de internationaal-jihadistische agenda van kern-Al Qa'ida. Van aansluiting is alleen sprake wanneer deze wederzijds wordt erkend. Zo'n wederzijdse erkenning gebeurt in de regel via publieke verklaringen bij monde van Zawahiri voor kern-Al Qa'ida en een woordvoerder van de organisatie in kwestie.

Ambtsbericht

Een (schriftelijke) mededeling aan een persoon of instantie omtrent door de AIVD verwerkte persoonsgegevens die voor de geadresseerde persoon of instantie van belang kunnen zijn om deze in staat te stellen zijn verantwoordelijkheid uit te oefenen inzake door hem te behartigen belangen.

AQUA (Appropriately Qualified Agency)

Beveiligingsorganisatie van een lidstaat die voldoet aan de eisen van de EU om als 'tweede land' evaluaties van cryptoapparatuur te mogen uitvoeren, onafhankelijk van het producerende land. Nederland treedt als AQUA op naast Frankrijk, Duitsland, het Verenigd Koninkrijk en Italië.

Bijzondere informatie

Als 'staatsgeheim' of als 'departementaal vertrouwelijk' gerubriceerde informatie, waarvan kennisneming door niet-gerechtigden nadelige gevolgen kan hebben voor de belangen van de Staat en/of van zijn bondgenoten.

Bijzondere inlichtingenmiddelen

Technische en andere middelen die worden ingezet ter uitvoering van een bijzondere bevoegdheid als bedoeld in de Wiv 2002 en die veelal een geheim karakter hebben.

CBRN-terrorisme

Het plegen van of dreigen met op mensenlevens gericht geweld dan wel het toebrengen van ernstige maatschappijontwrichtende zaakschade door middel van het verspreiden of vrijmaken van chemisch, biologisch, radiologisch of nucleair materiaal, met als doel maatschappelijke veranderingen te bewerkstelligen of politieke besluitvorming te beïnvloeden.

Contraterrorisme Infobox

Een samenwerkingsverband van AIVD, IND, KLPD, MIVD, OM, FIOD-ECD en FIU-NL dat ressorteert onder de AIVD. De CT Infobox heeft tot doel bij te dragen aan de bestrijding van terrorisme door het op een centraal punt bij elkaar brengen en vergelijken van informatie over netwerken en personen die op de een of andere wijze betrokken zijn bij terrorisme, in het bijzonder islamistisch terrorisme, en daaraan te relateren radicalisering. Daartoe heeft de CT Infobox de taak om binnen het samenwerkingsverband of aan derden te adviseren over de wenselijkheid tot verstrekking van gegevens, alsmede over mogelijkheden om strafrechtelijke, vreemdelingrechtelijke, bestuurlijke of inlichtingenmatige maatregelen te nemen.

Dawa

Met dawa - 'oproep tot de islam' - doelt de AIVD op vreedzame activiteiten die erop gericht zijn zoveel mogelijk moslims de islam actief te laten belijden. In het geval van niet-praktiserende moslims betekent dit hen terug te laten keren tot de islam. (Zie ook *Radicale dawa*).

Derdepartijregel

De in het verkeer tussen inlichtingen- en veiligheidsdiensten gehanteerde regel dat gegevens die men van elkaar ontvangt alleen voor eigen gebruik mogen worden aangewend en niet zonder vooraf verkregen toestemming van de verstrekende dienst aan derden mogen worden verstrekt (ook wel aangeduid als derdelandregel).

Dual use goederen

Goederen of materialen die geschikt zijn voor tweëerlei gebruik (zowel civiele als militaire toepassing).

Fundamentalisme

Islamitische stroming die een letterlijke lezing van islamitische heilige geschriften, in een sociaal en intellectueel isolement, koppelt aan een onverdraagzame houding ten opzichte van andersdenkenden.

Gewelddadige jihad

De gewapende strijd tegen vermeende vijanden van de islam, waarbij ter legitimering een beroep wordt gedaan op de islamitische rechtsleer.

Islamisme, islamistisch

Een radicale stroming binnen de islam die ernaar streeft de samenleving een weerspiegeling te laten zijn van hetgeen volgens haar in de oorspronkelijke bronnen van de islam - de Koran en de soenna (de uitspraken en handelingen van de Profeet) - staat vermeld. Het islamisme heeft een politieke agenda en kan bij de verwezenlijking ervan kiezen voor een gewelddadige of niet-gewelddadige en zelfs democratische variant. Gerelateerde begrippen zijn salafisme en wahabisme.

Jihadisme

Extremistische ideologie waarin de verheerlijking van de gewelddadige jihad centraal staat.

Jihadistisch netwerk

Een fluide, dynamische, vaag afgegrensde structuur die een aantal personen (radicale moslims) omvat die onderling een relatie hebben, zowel op individueel als op geaggregeerd niveau (cellen/groepen). Zij worden ten minste tijdelijk door een gemeenschappelijk belang verbonden. Dat belang is het nastreven van een jihadistisch doel. Personen die deel uitmaken van het jihadistische netwerk worden door de AIVD aangemerkt als *lid*. Men is lid als men binnen de grenzen van het netwerk actief is en bewust een bijdrage levert aan de realisering van het jihadistische doel.

De AIVD onderkent op basis van ledenprofiel, strategie en werkwijze drie netwerktypen: transnationale, lokale internationaal georiënteerde jihadistische en lokale autonome netwerken. Deze categorisering is slechts een model om de werkelijkheid te beschrijven.

Transnationale jihadistische netwerken zijn grensoverschrijdende samenwerkingsverbanden die zich richten op het verwezenlijken van doelen die te relateren zijn aan de gewelddadige jihad.

Lokale internationaal georiënteerde jihadistische netwerken zijn niet-grensoverschrijdende samenwerkingsverbanden die zich door middel van in ons land te ondernemen activiteiten richten op het verwezenlijken van doelen die te relateren zijn aan de gewelddadige jihad. Zij werken niet samen met, maar onderhouden wel contacten met buitenlandse netwerken. Via deze contacten kunnen zij onder invloed komen te staan van jihadisten in het buitenland.

Lokale autonome jihadistische netwerken zijn niet-grensoverschrijdende samenwerkingsverbanden die zich door middel van in ons land te ondernemen activiteiten richten op het verwezenlijken van doelen die te relateren zijn aan de gewelddadige jihad.

Jihadistisch terrorisme

Het plegen van of dreigen met op mensenlevens gericht geweld of het aanrichten van ernstige maatschappijontwrichtende zaakschade, met als doel om in het kader van de gewelddadige jihad maatschappelijke veranderingen te bewerkstelligen en politieke besluitvorming te beïnvloeden.

Kalifaat

Een rijk waarin de wereldlijke opvolgers van de profeet Mohammed heersen.

Kern-Al Qa'ida

Hiermee wordt de verkleinde voortzetting aangeduid van het oude Al Qa'ida dat tussen 1996 en 2001 in Afghanistan was gevestigd, jihadisten uit de hele Arabische wereld in haar gelederen had en in 2001, na de Amerikaanse inval, uit Afghanistan naar Pakistan werd verdreven. Onder hen bevinden zich de eerste generatie leiders van het oude Al Qa'ida, waaronder Osama Bin Laden en Al Qa'ida-ideoloog Ayman al-Zawahiri. Deze voortzetting van Al Qa'ida wordt kern-Al Qa'ida genoemd om haar te onderscheiden van de organisatie die tot 2001 in Afghanistan bestond.

Landen van zorg

Landen die ervan worden verdacht massavernietigingswapens en overbrengingsmiddelen te ontwikkelen en doelen na te streven die een bedreiging kunnen vormen voor de internationale rechtsorde en de veiligheid en belangen van Nederland en zijn bondgenoten.

Onverdraagzaam isolationisme

Een vorm van radicalisme waarbij men om etnische, religieuze/levensbeschouwelijke of politieke redenen zeer intolerante opvattingen huldigt over andere bevolkingsgroepen, en daarbij streeft naar het tot stand komen van een eigen ruimte (enclave) voor wat men als de 'eigen' bevolkingsgroep beschouwt. In deze eigen ruimte ziet men geen plaats voor groepen van andere etnische herkomst, met andere religieuze/levensbeschouwelijke overtuigingen of andere politieke opvattingen (exclusivisme). Ook streeft men er vaak naar in deze eigen ruimte eigen wet- en regelgeving te laten prevaleren boven die van de (westerse) overheid (parallelisme).

Overbrengingsmiddelen

Systemen, zoals ballistische raketten, kruisvluchwapens en onbemande vliegtuigen, die noodzakelijk zijn om CBRN-wapens effectief in te zetten.

Proliferatie

De (verdere) verspreiding van massavernietigingswapens (nucleaire, chemische en biologische wapens) en van middelen voor het inzetten daarvan (overbrengingsmiddelen).

Radicale dawa

Met *radicale* dawa wordt, in het verlengde van de klassieke interpretatie van het begrip dawa, gedoeld op de radicaalislamitische (bekerings)activiteiten, zoals onder meer bedreven door diverse missiebewegingen uit de zogenaamde islamitische gidslanden in het Midden-Oosten. Het radicale karakter van hun activiteiten is gelegen in het feit dat zij de samenleving zeer ingrijpend willen hervormen naar radicaalislamitisch model, waarbij de westerse democratische rechtsstaat en de open, pluralistische samenleving worden verworpen.

Radicalisering

De groeiende bereidheid om diep ingrijpende veranderingen in de samenleving (eventueel op ondemocratische wijze) na te streven en/of te ondersteunen die op gespannen voet staan met of een bedreiging kunnen vormen voor de democratische rechtsorde.

Rijksdomein

Zie *Stelsel Bewaken en Beveiligen*

Salafisme

Een brede ideologische stroming binnen de islam die een letterlijke terugkeer bepleit naar de 'zuivere islam' uit de begintijd van de islam.

Separatisme

Het streven van een bepaalde bevolkingsgroep om zich los te maken uit een bestaand staatsverband en een eigen staat te stichten.

Sigint (Signals Intelligence)

Het intercepteren en lokaliseren van elektronische signalen die via de ether worden verzonden.

Stelsel Bewaken en Beveiligen

Uitgangspunt van het stelsel Bewaken en Beveiligen is dat de verantwoordelijkheid voor de eigen veiligheid primair ligt bij de burger zelf, bij de organisatie waartoe deze behoort en bij het decentrale gezag. In aanvulling daarop is sprake van een bijzondere verantwoordelijkheid van de rijksoverheid voor een bepaalde groep personen (onder andere politici), objecten (onder andere het Internationaal Strafhof) en diensten (onder andere de burgerluchtvaart): het zogenoemde rijksdomein. De NCTb heeft ten aanzien van de beveiliging van deze personen, objecten en diensten een coördinerende taak en maakt daarvoor gebruik van dreigingsinformatie van diensten zoals de AIVD, MIVD en het KLPD.

Terrorisme

Het plegen van of dreigen met op mensenlevens gericht geweld of het aanrichten van ernstige maatschappijontwrichtende zaakschade, met als doel maatschappelijke veranderingen te bewerkstelligen en politieke besluitvorming te beïnvloeden.

Terrorismelijst

Onderscheiden worden een VN-terrorismelijst en een EU-terrorismelijst.

VN-terrorismelijst: Op basis van VN-resolutie 1267 opgestelde lijst waarop van terroristische activiteiten verdachte personen en entiteiten staan die gelieerd zijn aan Al Qa'ida.

EU-terrorismelijst: Binnen de EU gehanteerde lijst, complementair aan de VN-terrorismelijst, waarop van terroristische activiteiten verdachte personen en entiteiten staan die niet aan Al Qa'ida gelieerd zijn.

Veiligheidsonderzoek

Een onderzoek naar een persoon, gericht op feiten en omstandigheden die, uit het oogpunt van de nationale veiligheid, van belang zijn voor de vervulling van een specifieke vertrouwensfunctie.

Vertrouwensfunctie

Een functie die de mogelijkheid biedt de nationale veiligheid te schaden. Het gaat om functies waarin men omgang heeft met staatsgeheimen, functies waarin door integriteitsaantastingen de nationale veiligheid in het geding is en specifieke functies in vitale sectoren.

Vitale sectoren

Sectoren en delen van de infrastructuur die zo vitaal zijn voor de Nederlandse samenleving dat uitval of ernstige verstoring ervan grote maatschappelijke schade tot gevolg kan hebben.

ARRIVALS

Rotterdam Airport

137

Rotterdam

Rot

1 De internationalisering van de AIVD

De Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst kijkt voortdurend naar trends en ontwikkelingen die van belang zijn voor de wijze waarop deze dienst zijn taken uitvoert. Een van de belangrijkste ontwikkelingen van de afgelopen jaren is de sterke internationalisering van de samenleving. Welke gevolgen dat heeft voor de AIVD wordt in dit hoofdstuk belicht.

1.1 De internationalisering van belangen en bedreigingen

De AIVD verricht zijn wettelijke taken om de democratische rechtsorde, de staatsveiligheid en andere gewichtige belangen van de staat te beschermen. Aan deze belangen kleven veel vaker dan voorheen internationale aspecten. Zo kan een terroristische aanslag buiten de landsgrenzen verstreckende politieke, culturele en economische gevolgen hebben voor Nederland. Deze observatie gaat overigens ook op voor andere landen. Veel landen hebben dan ook overeenkomstige belangen bij stabiliteit in bepaalde regio's.

De huidige *bedreigingen* voor onze nationale veiligheid hebben zonder uitzondering internationale elementen in zich. Alle gradaties zijn hierbij mogelijk, van lichte inspiratie door een buitenlandse situatie tot volledig internationale groeperingen of bewegingen. Het kan ook gaan om aansturing vanuit het buitenland, internationale financiering of het verlenen van hand- en spandiensten over de grenzen heen. De AIVD neemt ook kopieergedrag waar: wat in omringende landen gebeurt, verhoogt de voorstelbaarheid dat iets vergelijkbaars in Nederland plaatsvindt.

Omstandigheden en gebeurtenissen in het buitenland kunnen gevoelens van grote onveiligheid en onrust in Nederland veroorzaken en vice versa. De betrokkenheid bij hetgeen zich in het buitenland voltrekt, kan ook leiden tot de bereidheid van personen om ter plekke een aandeel te leveren, door mee te strijden of anderszins. Nederland zelf kan als een ontmoetingsplaats dienen voor personen die plannen smeden voor activiteiten in het buitenland, of voor hen die door buitenlandse diensten worden gevolgd. Zelfs de middelen die ter beschikking staan aan degenen die de nationale veiligheid bedreigen, zijn internationaal van karakter: de informatie op internet is vrij toegankelijk voor iedereen en ook de mogelijkheden tot communicatie zijn onbegrensd.

Om de nationale veiligheidsbelangen goed te kunnen dienen is het steeds relevanter geworden kennis te hebben van spanningshaarden in de wereld en van de politieke intenties van andere landen. Op dat laatste is de inlichtingentaak van de AIVD met name gericht.

1.2 Mythes en misverstanden over de internationale samenwerking

Bedreigingen met een internationaal karakter raken als gezegd niet alleen onze Nederlandse belangen, maar ook die van andere landen. Zij lenen zich daardoor voor - en vereisen vrijwel steeds - een internationale aanpak. De inlichtingen- en veiligheidsdiensten realiseren zich heel goed dat samenwerking de sleutel tot succes is. Alle diensten hebben verschillende specialisaties, informatie en mogelijkheden. Er is internationale samenwerking op alle niveaus. Toch bestaan er misverstanden over de internationale samenwerking tussen inlichtingen- en veiligheidsdiensten. Op de belangrijkste vijf misverstanden wordt hieronder ingegaan.

Misverstand 1: diensten werken niet samen

Tussen inlichtingen- en veiligheidsdiensten wordt veel en intensief samengewerkt. Dat kan gaan om samenwerking op strategisch niveau: het delen van inzichten over ontwikkelingen op de langere termijn, of het gezamenlijk overleggen over problemen waar diensten tegenaan lopen, bijvoorbeeld de vraag hoe om te gaan met de internationalisering van de dreiging. Een ander niveau is dat van analytische samenwerking: het delen van analyses en ook methodieken om tot goede analyses te komen. Voorts wordt veel operationele informatie uitgewisseld: bijvoorbeeld door teams die hetzelfde onderwerp of netwerk van personen in onderzoek hebben.

Operationele samenwerking vindt veelal in bilateraal of in klein multilateraal verband plaats; medewerkers van verschillende diensten volgen dan bijvoorbeeld hetzelfde netwerk van jihadisten en wisselen informatie uit. Er wordt ook in breder multilateraal verband samengewerkt, waarbij vooral analyses worden uitgewisseld. Van oudsher gebeurt dat in Europa in de Club de Berne (CdB). Dit is van oorsprong een overleg van diensthouders van veiligheidsdiensten, waar inmiddels tal van expertgroepen aan gekoppeld zijn. De inlichtingen- en veiligheidsdiensten van lidstaten van de Europese Unie werken sinds 2001 samen in een nieuw specifiek verband, de Counter Terrorism Group (CTG). In de CTG wordt informatie uitgewisseld, er worden (dreigings)analyses opgesteld en er wordt operationele samenwerking voorbereid. De CTG is geen onderdeel van de Europese Unie, maar rapporteert wel aan een aantal sleutelfunctionarissen binnen de EU. Het EU Joint Situation Center (SitCen) is wel een EU-organisatie: SitCen maakt deel uit van het raadssecretariaat van de Europese Unie en stelt veiligheidsrapportages en inlichtingenanalyses op over (risico)landen alsook over relevante contraterrorisme-onderwerpen. Zij doet dat op basis van input van individuele diensten en van de CTG. Deze inzichten en analyses vinden hun weg naar werkgroepen, comités en functionarissen van de Europese Unie en andere internationale organisaties, zoals de NAVO of de Verenigde Naties.

Misverstand 2: het maakt diensten niet uit met wie ze samenwerken

De AIVD heeft contact met meer dan 170 buitenlandse diensten en heeft in dertien landen liaisons gestationeerd om contact met diensten in het land te onderhouden. De aard van deze contacten verschilt evenzeer als de aard van de diensten verschilt. De inlichtingen- en veiligheidsdiensten hebben verschillende structuren, bevoegdheden en verantwoordelijkheden. Hun positionering in het betreffende nationale veiligheidsbestel loopt ook uiteen. De relatie met deze diensten varieert dan ook van minimale protocollaire contacten tot zeer intensieve operationele samenwerking. Met sommige diensten bestaat al jarenlang een, allengs verstevigde, werkrelatie, bijvoorbeeld met diensten uit de eerdergenoemde Club de Berne. Bij afwegingen ten aanzien van het niveau van samenwerking spelen overwegingen met betrekking tot de mensenrechten een belangrijke rol.

Misverstand 3: diensten delen geen informatie

Over een breed scala aan onderwerpen wordt informatie uitgewisseld, door liaisoncontacten, door bezoeken aan andere landen, in overlegorganen en via netwerken die snelle, veilige digitale uitwisseling van informatie mogelijk maken. Belangrijke aandachtsgebieden bij het uitwisselen van informatie zijn terrorisme, extremisme en inlichtingen over andere landen, maar ook op terreinen als beveiligingsbevordering en veiligheidsonderzoeken vindt internationale samenwerking plaats. Het delen van informatie kent beperkingen, bijvoorbeeld wettelijke, als het gaat om het verstrekken van persoonsgegevens. Alle diensten hebben bovendien de verplichting (veelal bij nationale wet geregeld) om bronnen geheim te houden. Bronbescherming is een absolute voorwaarde voor de blijvende effectiviteit van diensten. Om toegang te kunnen houden tot, en de veiligheid te kunnen waarborgen van kwetsbare menselijke en andere bronnen, is de garantie van geheimhouding noodzakelijk.

Er zijn nog andere redenen waarom voor de buitenwereld vaak niet zichtbaar is dat informatie gedeeld wordt. Diensten moeten terughoudend zijn met het delen van informatie met organisaties die niet tot de wereld van inlichtingen- en veiligheidsdiensten behoren. Zo is het zeer van belang dat de werkwijzen en actuele kennisniveaus van diensten geheim blijven. Inlichtingen- en veiligheidsdiensten werken samen op basis van onderlinge afspraken over ieders juiste omgang met gevoelige zaken. Een eenvoudig, maar zeer effectief principe daarbij is de zogenaamde derdepartijregel: ontvangen gegevens en informatie mogen uitsluitend aan een derde partij worden doorgegeven wanneer de verstrekende partij daarvoor toestemming heeft verleend. In dit verband worden zowel afnemers in het buitenland als andere nationale instanties aangemerkt als derde partij. Zonder expliciete toestemming van de dienst die informatie aan de AIVD ter beschikking stelt, mag de AIVD die informatie

dus niet doorspelen aan een andere dienst, of delen met bijvoorbeeld het Openbaar Ministerie (OM) of een ministerie in Nederland. In Nederland is dit principe ook bij wet vastgelegd. Door de derdepartijregel wordt niet alleen bronbescherming - en daarmee continuïteit van informatiestromen - gegarandeerd, maar wordt tevens de verificerbaarheid van informatie bevorderd. De verstreckende instantie houdt immers de controle op doorverstrekking. Ongecontroleerde verspreiding van (dreigings)- informatie uit één bron kan al snel leiden tot het beeld dat deze informatie uit meerdere bronnen afkomstig is, met als gevolg dat informatie daardoor misschien als veel betrouwbaarder wordt ingeschat. Ook kan de dienst inzichten naar buiten brengen zonder de bron te duiden. De omvang van de samenwerking tussen de inlichtingen- en veiligheidsdiensten blijft daardoor helaas onderbelicht.

Misverstand 4: samenwerking moet je afdwingen door internationale uitvoeringsinstanties in te stellen en internationale regelgeving uit te breiden

Als gevolg van de aanslagen in de Verenigde Staten, Madrid en Londen is veiligheid, in het bijzonder terrorismebestrijding, de afgelopen jaren in toenemende mate onderwerp van internationale politieke samenwerking geworden. Deze aandacht is een goede zaak. Wel moet met een aantal beperkingen rekening worden gehouden die essentieel zijn als diensten hun werk goed willen blijven doen. Omdat deze beperkingen vaak vergeten worden, staan de belangrijkste hieronder nog eens op een rij:

- Inlichtingen- en veiligheidsdiensten voeren werkzaamheden uit in het kader van de nationale veiligheid. Op dit terrein is nationale bevoegdheid nooit overgedragen aan de Europese Unie. In het recente Wijzigingsverdrag is dit ook helder vastgelegd. Daarin wordt zelfs nog benadrukt dat lidstaten zelf verantwoordelijk zijn voor (het organiseren van) de samenwerking tussen diensten. De Europese Unie kan samenwerking overigens op onderdelen wel faciliteren, bijvoorbeeld financieel of door het stimuleren van uitwisselen van *best practices*;
- Het bewaken van bronbescherming is van essentieel belang bij samenwerking. Dit kan door een inlichtingen- en veiligheidsdienst alleen worden waargemaakt indien deze volledig controle houdt over de bij de dienst aanwezige gegevens. Informatie kan naar gelang de aard en inhoud ervan (onbedoeld en ongewild) zicht geven op bronnen van de diensten. Diensten moeten dus van geval tot geval kunnen afwegen of bepaalde gegevens mogen worden verstrekt en op welke wijze dat zou moeten gebeuren. Daar komt bij dat indien diensten geen bronbescherming meer kunnen bieden, de (vrijwillige) medewerking van personen en organisaties ernstig in gevaar komt. De waarde van gegevens wordt mede bepaald door de positie en betrouwbaarheid van bronnen. Interpretatie en aggregatie van gegevens moet kunnen plaatsvinden vanuit inzicht in die factoren;
- Het handhaven van de derdepartijregel is van essentieel belang bij samenwerking tussen inlichtingen- en veiligheidsdiensten. Indien diensten verplicht zouden worden

om informatie te verstrekken, zou dat inhouden dat - indien het informatie betreft die afkomstig is van andere diensten - de derdepartijregel moet worden geschonden. Het doel van het creëren van informatieplichten mag dan zijn het stimuleren van informatie-uitwisseling, in de praktijk zal de informatiepositie van diensten juist behoorlijk verslechteren omdat informatiestromen tussen de diensten binnen de Europese Unie en zeker met diensten daarbuiten aanzienlijk zouden afnemen. Diensten zouden weigeren informatie af te staan.

Bij het beoordelen van (plannen voor) nieuwe regelgeving, bijvoorbeeld op het terrein van informatie-uitwisseling, moet allereerst bekeken worden of daar reeds structuren voor bestaan. De meerwaarde van nieuwe regelgeving dient gedegen beoordeeld te worden. Dat de bestaande internationale samenwerking niet altijd breed bekend is en dat er specifieke belemmeringen zijn in de wijze waarop diensten samenwerken, maakt het soms lastig om uit te leggen waarom nieuwe regelgeving, of initiatieven voor het oprichten van nieuwe instanties, niet altijd meerwaarde hebben.

Misverstand 5: de Nederlandse dienst speelt geen rol in zijn internationale omgeving

Met de groei van de AIVD van de afgelopen jaren is de dienst internationaal een belangrijkere partner geworden. In internationale overleggen heeft de AIVD niet alleen steeds vaker een voortrekkersrol, het wordt ook steeds vaker van de dienst verwacht. Nederland is voorstander van internationale samenwerking en investeert daarin. De AIVD is bijvoorbeeld vrijwel vanaf de oprichting betrokken geweest bij het EU Joint Situation Center en heeft daar sinds 2002 een medewerker gedetacheerd. Een ander voorbeeld is het Nederlandse initiatief tot de oprichting van de CTG, met gebruikmaking van een werkgroep van de Club de Berne.

Ook in praktische samenwerking kunnen andere landen een beroep op de AIVD doen, bijvoorbeeld bij het in kaart brengen van een internationaal netwerk dat een aanslag in een ander land aan het beramen is, of bij het ontrafelen van complexe, internationale verwerfingsnetwerken ten behoeve van programma's voor massavernietigingswapens. De dienst kan dan meteen een bijdrage leveren. Zo zijn belangrijke, doorgaans niet publiek bekende successen geboekt. Dergelijke vormen van samenwerking stellen de AIVD steeds beter in staat de internationale kanten van problematiek in beeld te brengen.

De AIVD informeert de verantwoordelijken voor bepaalde nationale veiligheidsbelangen actief en draagt op die manier ook bij aan het buitenlandbeleid van Nederland. De AIVD levert voorts gerichte bijdragen aan de voorbereiding en uitvoering van officiële bezoeken van Nederlandse bewindspersonen aan het buitenland, en van bezoeken van buitenlandse hoogwaardigheidsbekleders aan Nederland.

1.3 Conclusie

Het belang van internationale samenwerking is groot, en de internationalisering van de bedreigingen en belangen heeft de afgelopen jaren de bereidheid tot intensieve samenwerking en de noodzaak ervan vergroot. De druk vanuit politiek en media op zichtbare internationale samenwerking is toegenomen, bijvoorbeeld daar waar wordt gepleit voor een verplichting voor Europese inlichtingen- en veiligheidsdiensten tot het delen van informatie met andere organisaties. De AIVD onderschrijft het belang van internationale samenwerking ten volle, maar stelt de kwaliteit van het resultaat daarvan vóór vorm en zichtbaarheid. Samenwerking is, vanwege de noodzakelijke vertrouwelijkheid waarmee het werk van de diensten wordt omgeven, ook niet altijd zichtbaar te maken voor buitenstaanders. Het imago van de samenwerking is derhalve vaak onterecht negatief. Politici en burgers moeten het vertrouwen hebben dat goed samengewerkt wordt, en dat de AIVD daarbij betrouwbaar, objectief en integer blijft. De AIVD heeft de ambitie een voortrekkersrol te blijven vervullen bij internationale samenwerking tussen inlichtingen- en veiligheidsdiensten.

2 Terrorisme

2.1 Jihadistisch terrorisme

Jihadistisch terrorisme, de gewapende strijd tegen het Westen en andere veronderstelde 'vijanden van de islam', blijft voor Nederland, mede tegen de achtergrond van gebeurtenissen in de ons omringende landen met een overeenkomstig dreigingsprofiel, een bedreiging. De belangrijkste internationale ontwikkelingen in 2007 ten aanzien van jihadistisch terrorisme zijn:

- In 2007 heeft internationaal gezien een verschuiving plaatsgevonden in de oorsprong en aard van de jihadistische dreiging. Waar de voornaamste dreiging voorheen uitging van lokale autonome netwerken, staan nu tevens internationaal georiënteerde lokale netwerken aan de basis van de jihadistische dreiging tegen het Westen;
- De voorstelbare dreiging vanuit internationaal georiënteerde lokale netwerken voor West-Europa en dus ook voor Nederland is met name in de tweede helft van 2007 toegenomen. Dit heeft overigens niet geleid tot een aanpassing van het algehele dreigingsniveau;
- Uit de gekende dreigingen in de ons omringende landen is een verschuiving af te leiden in de internationale oriëntatie van deze netwerken. Voorheen was deze met name gericht op (rekrutering voor) de jihad in de klassieke strijdgebieden. Nu lijkt deze tevens gericht te zijn op het afreizen voor training om daarna terug te keren voor de jihad in het Westen. Daarmee krijgt de jihadistische dreiging een nieuwe dimensie;
- De aansturing van Europese jihadistische netwerken en individuen vanuit Pakistan en het Pakistaans-Afghaanse grensgebied neemt toe;
- De AIVD onderkent signalen van herstel van kern-Al Qa'ida in Pakistan en Afghanistan en een verdere toename van de invloed van Al Qa'ida als een van de voornaamste inspiratiebronnen voor jihadisten wereldwijd;
- Begin november maakten Al Qa'ida-ideoloog Ayman al-Zawahiri en Abu Laith al-Libi, de begin 2008 overleden leider van de Libyan Islamic Fighting Group (LIFG), bekend dat de LIFG zich bij Al Qa'ida heeft aangesloten. Dit kan op termijn een bedreiging voor Europa vormen.

De belangrijkste nationale ontwikkelingen in 2007 ten aanzien van jihadistisch terrorisme zijn:

- Na een periode van relatieve rust binnen gekende lokale autonome jihadistische netwerken in Nederland is in de loop van 2007 enige toename van activiteiten binnen deze netwerken te zien. Tot nu toe is echter geen concrete dreiging onderkend;
- In 2007 is een toenemende belangstelling van leden van lokale autonome netwerken geconstateerd voor jihad in de klassieke strijdgebieden (met name Irak en Afghanistan). In 2007 is geen jihadgang geconstateerd. Het is echter voorstelbaar dat die op termijn wel plaatsvindt;
- Er is een toename van jihadistische invloeden zichtbaar binnen de Turkse moslimgemeenschap in Nederland. Tot op heden zijn geen concrete dreigingen voor Nederland onderkend.

Hoe komt een dreigingsinschatting tot stand?

Bij het inschatten van de dreiging die uitgaat van jihadistisch terrorisme wordt deze vanuit twee invalshoeken beoordeeld: die van de gekende - ook wel concrete - dreiging en die van de voorstelbare dreiging. Inschatting van de gekende dreiging gebeurt op basis van een analyse van hetgeen bekend is over jihadistische netwerken en cellen en over de radicaliserings- en jihadiseringsprocessen die een rol spelen. De voorstelbare dreiging wordt vooral afgeleid uit de context (vergelijking van ontwikkelingen in Nederland met die in het buitenland), het profiel van Nederland (de mate waarin Nederland door potentiële terroristen als doelwit wordt gezien) en in specifieke gevallen uit de timing (speciale data of gebeurtenissen). De uiteindelijke inschatting van de dreiging hangt af van de weging van (de combinatie van) de verschillende dreigingselementen. Logischerwijs weegt daarin de gekende dreiging het zwaarst aangezien deze aantoonbaar is. Een te grote nadruk op voorstelbaarheid kan leiden tot overschatting van de dreiging.

2.1.1 Internationale ontwikkelingen in jihadistisch terrorisme

De terroristische dreiging in het buitenland kwam in 2007 voornamelijk van lokale jihadistische netwerken en cellen. De meeste daarvan opereren autonoom en bepalen hun eigen, veelal lokale, agenda zonder internationale aansturing. Wel bleek een aantal beramers van vrijdelde aanslagen in Denemarken en Duitsland in contact te staan met netwerken in Pakistan en het Pakistaans-Afghaanse grensgebied, waarmee de mogelijkheid van directe aansturing vanuit Pakistan en Afghanistan lijkt toe te nemen. In het Duitse geval bestonden banden met de van oorsprong Oezbeekse jihadistische organisatie Islamic Jihad Union (IJU) in het Pakistaans-Afghaanse grensgebied. Het vermogen van de IJU om aanslagen uit te voeren in Europa is gegroeid.

In met name het Verenigd Koninkrijk, Duitsland, Denemarken en Zuid-Europa was sprake van concrete dreigingen vanuit internationaal georiënteerde lokale netwerken. Daardoor is de voorstelbare dreiging voor geheel West-Europa en dus ook Nederland in voornamelijk de tweede helft van 2007 toegenomen. Dit heeft overigens niet geleid tot een aanpassing van het algehele dreigingsniveau.

Westerse lokale jihadistische netwerken vinden een substantieel deel van hun motivatie en ideologische onderbouwing in internationale spanningen en conflicten. De strategische strijd tegen het Westen vormt een belangrijke inspiratiebron. Het Westen wordt gezien als vijand van de islam en als steunpilaar voor - in hun ogen - afvallige regimes in de islamitische wereld. Hoewel in de regel geen organisatorische of hiërarchische relaties bestaan tussen internationale netwerken als kern-Al Qa'ida enerzijds en de lokaal opererende jihadistische netwerken anderzijds, voelen die laatste zich nadrukkelijk wel onderdeel van de wereldwijde jihad en streven zij de doelstellingen van kern-Al Qa'ida en aanverwante netwerken na. Deze doelstellingen zijn op de lange termijn de terugkeer van het kalifaat in de islamitische wereld en op korte termijn het verzwakken van de positie van als afvallig beschouwde regeringen in de huidige islamitische landen. De relatie tussen kern-Al Qa'ida en de genoemde jihadistische netwerken is eerder te beschouwen als een soort 'franchising' dan als een gestructureerd organisatorisch verband.

De conflicten in Irak en Afghanistan en de positie van de Palestijnen spelen een belangrijke rol in discussies tussen jihadisten. Deze vormen voor velen het belangrijkste referentiekader voor het beoordelen van de positie van moslims ten opzichte van het Westen (en daarmee ook van moslims *in* het Westen) en domineren het vijandbeeld dat deze netwerken hanteren. Vanuit landen in Noord-Afrika, het Arabisch Schiereiland en het Midden-Oosten trekken nog steeds jihadisten naar Irak om zich bij een van de strijdende partijen aan te sluiten. Netwerken in de Irak omringende landen (vooral in Syrië en Saoedi-Arabië) faciliteren deze jihadisten. Ook vanuit Europa trokken weer jihadisten naar de strijd, zij het dat hun aantal verhoudingsgewijs marginaal is.

Onder westerse jihadistische moslims is sprake van groeiende belangstelling voor de Somalische jihad, ondanks de inname van Mogadishu door de Ethiopische strijdkrachten, begin 2007, en de verdrijving van de milities van de Unie van Islamitische Rechtbanken (UIC) uit de hoofdstad.

Er is een verschuiving waar te nemen binnen de internationale oriëntatie van lokale netwerken. Voorheen was deze oriëntatie met name gericht op (rekrutering voor) de jihad in de klassieke strijdgebieden, nu lijkt deze ook of zelfs vooral gericht te zijn

op het afreizen voor training in die strijdgebieden, om daarna terug te keren voor de jihad in het Westen. Daarmee is een nieuwe dimensie toegevoegd aan de jihadistische dreiging, ook voor ons land.

In 2007 waren er diverse signalen van herstel van kern-Al Qa'ida in Pakistan en Afghanistan en van toename van de invloed van Al Qa'ida-gedachtegoed als een van de voornaamste inspiratiebronnen voor jihadisten wereldwijd. De strijd in Afghanistan heeft op hen een groeiende aantrekkingskracht. Vanuit de Pakistaanse tribale gebieden initiëren kern-Al Qa'ida en de taliban aanslagen in Afghanistan. Deze tribale gebieden kennen een eigen machtsstructuur en zijn grotendeels ontoegankelijk voor de Pakistaanse overheid, inclusief het Pakistaanse leger. Hier worden jihadistische rekruten opgeleid in mobiele trainingskampen en trekken strijders zich na acties in Afghanistan terug.

Op 27 december 2007 is Benazir Bhutto, leider van de Pakistan People's Party (PPP), omgekomen bij een zelfmoordaanslag kort na een partijbijeenkomst in de stad Rawalpindi. Er zijn tot op heden geen concrete gegevens beschikbaar over de achtergronden van de daders. Het is aannemelijk dat jihadisten of aan de taliban te relateren extremisten betrokken zijn bij deze aanslag.

De jihadistische strijd in Noord-Afrika heeft eind 2006 een nieuwe impuls gekregen door de vorming van Al Qa'ida in de Islamitische Maghreb (AQIM), ontstaan door aansluiting van de Algerijnse GSPC (Groupe Salafiste pour la Prédication et le Combat) bij Al Qa'ida. AQIM heeft banden met Marokkaanse, Tunesische en Libische cellen en individuen, en met netwerken in de Sahel. Met de aansluiting bij Al Qa'ida adopteerde de GSPC een deels internationale agenda. Frankrijk en Spanje fungeren nadrukkelijk als vijand in de publieke uitspraken van AQIM. In de praktijk beperken de activiteiten van AQIM zich tot Algerije, waar het voornamelijk aanslagen pleegt op onderdelen van het Algerijnse veiligheidsapparaat.

Algerije heeft als een van de weinige landen te maken met de terugkeer van Irak-veteranen, waarschijnlijk omdat Algerijnse jihadstrijders in Irak het afgelopen jaar weer kansen zagen voor de strijd in eigen land. Interne verdeeldheid, afkeer van terrorisme bij de lokale bevolking en een redelijk succesvol beleid van de Algerijnse regering beperken de dreiging die van AQIM uitgaat. Dat neemt niet weg dat gedurende het hele jaar aanslagen en gewapende confrontaties tussen AQIM en het leger plaatsvonden. De meest in het oog springende aanslagen waren die van 11 april op het regeringspaleis van de premier, die van 6 september op publiek dat stond te wachten op een bezoek van president Bouteflika en de aanslag van 11 december op het gebouw van de VN en het Paleis van Justitie in Algiers. Met deze acties, waarbij onder burgers tientallen

doden en honderden gewonden vielen, heeft AQIM nadrukkelijk afstand genomen van het uitgangspunt van de GSPC dat burgerdoelen uitgesloten zijn. AQIM heeft laten zien tot grote simultane aanslagen op zwaar beveiligde plaatsen in staat te zijn. Ook het veelvuldige gebruik van zelfmoordaanslagen door AQIM is een novum in Algerije. AQIM vormt binnen Algerije een voortdurende dreiging. Van uitstraling naar de omliggende landen (in de Sahel en de Maghreb) is minder sprake dan aanvankelijk werd verwacht. Van een concrete dreiging vanuit AQIM richting Europa is vooralsnog geen sprake.

Begin november maakte Al Qaida-ideoloog Ayman al-Zawahiri bekend dat de Libyan Islamic Fighting Group zich bij Al Qa'ida heeft aangesloten. De feitelijke aansluiting vond al begin 2007 plaats. De voormalige leider van de LIFG, Abu Laith al-Libi, was tevens een hoge Al Qa'ida-leider. De aansluiting van de LIFG bij Al Qa'ida lijkt op die van de GSPC. Naast een lokale agenda (in dit geval de strijd tegen het Khadafi-bewind) richt de LIFG zich op de internationale jihad, waaronder de strijd in Irak, waar veel LIFG-leden al aan deelnemen. De aansluiting van de LIFG bij Al Qa'ida kan op termijn een bedreiging voor Europa vormen.-

In Casablanca, Marokko, vond in maart en april een serie explosies plaats waarbij een politieman de dood vond en de zelfmoordterroristen ook om het leven kwamen. Geen van de explosies trof de vermoedelijk beoogde doelen van de cel. Mogelijk was sprake van paniekreacties en pogingen arrestatie te voorkomen. Er zijn geen aanwijzingen dat de terroristische cel internationale relaties of doelstellingen had.

Op 2 september maakte het Libanese leger een eind aan een ruim honderd dagen durende strijd met Fath al-Islam, een salafitisch-jihadistische groepering bestaande uit Palestijnen en buitenlandse jihadisten, rond het Palestijnse kamp Nahr al-Bared nabij Tripoli. Fath al-Islam heeft naast zijn ideologische missie ('het bevrijden van Jeruzalem') als feitelijke doelstelling het veroorzaken van onrust in Libanon en het treffen van westerse belangen in het land. Het is niet waarschijnlijk dat Fath al-Islam directe banden heeft met kern-Al Qa'ida. Bij de strijd in en rond Nahr al-Bared waren ook teruggekeerde Libanese (meestal Palestijnse) jihadisten uit Irak betrokken. Net als in Algerije lijkt ook hier de strijd in eigen land de voorkeur te krijgen boven de jihad elders.

In 2007 deed zich een toename voor van terroristische activiteiten en dreigingen op het Arabisch Schiereiland. In Saoedi-Arabië, Jemen, Bahrein en Dubai werden terroristische aanslagen gepleegd of verijdeld. In alle genoemde landen zijn netwerken aanwezig - in een aantal gevallen inmiddels opgerold - die (het rekruteren voor) de internationale jihad praktisch en financieel ondersteunen. Jihadisten reizen vanuit het Arabisch Schiereiland af naar strijdgebieden als Pakistan, Somalië en Irak.

2.1.2 Nationale ontwikkelingen in jihadistisch terrorisme

De hierboven geschetste internationale ontwikkelingen hebben grote invloed op de activiteiten van jihadistische netwerken in Nederland. Een deel van deze netwerken is transnationaal en houdt zich bezig met het ondersteunen van de jihad buiten Nederland, bijvoorbeeld in Irak of Afghanistan.

Behalve transnationale netwerken worden ook lokale jihadistische netwerken geïnspireerd door het internationale jihadistische gedachtegoed. Deze lokale netwerken ontstaan door processen van autonome radicalisering en jihadisering. Hoewel ook hier (ideologische) voortrekkers een rol spelen, zetten jongeren hier vooral elkaar tot radicalisering aan of pogen ze elkaar te mobiliseren voor de gewelddadige jihad. Internet speelt bij deze processen een belangrijke rol. Na een periode van relatieve rust binnen gekende lokale autonome jihadistische netwerken was in de loop van 2007 enige toename van activiteiten binnen deze netwerken te zien. Tot nu toe is echter geen concrete dreiging onderkend. De constateringen in het jaarverslag over 2006, dat geen sprake is van echte leidersfiguren binnen de gekende lokale autonome jihadistische netwerken en dat binnen de netwerken verdeeldheid heerst, gelden nog steeds.

In 2007 is een toenemende belangstelling geconstateerd van leden van lokale autonome netwerken voor de jihad in de klassieke strijdgebieden (met name Irak en Afghanistan). In 2007 is geen jihadgang geconstateerd. Het is echter voorstelbaar dat die op termijn wel plaatsvindt.

In november 2006 besloot het Openbaar Ministerie tot de aanhouding van zeven personen op verdenking van werving voor de gewapende strijd, lidmaatschap van een terroristische organisatie, vervalsen van reisdocumenten en opruiing. De aanleiding was het vermoeden dat de jongeren wilden deelnemen aan de internationale gewelddadige jihad.

Op 31 oktober 2007 zijn de meesten van deze verdachten vrijgesproken. De rechtbank oordeelde dat te weinig uitvoeringshandelingen waren vastgesteld. Eén persoon werd veroordeeld tot één maand onvoorwaardelijke gevangenisstraf vanwege opruiing.

De AIVD heeft in 2007 incidentele contacten vastgesteld tussen leden van transnationale netwerken en lokale autonome netwerken.

Er is een toename van jihadistische invloeden binnen de Turkse moslimgemeenschap in Nederland waarneembaar. Tot nu toe zijn nog geen concrete dreigingen voor de nationale veiligheid onderkend.

2.1.2.1

Arrestatie op oudejaarsdag van drie personen in Rotterdam

Op 31 december is het KLPD na een ambtsbericht van de AIVD overgegaan tot de arrestatie van drie personen in Rotterdam. De AIVD beschikte over informatie dat deze personen mogelijk betrokken waren bij de voorbereiding van een aanslag die op korte termijn moest plaatsvinden. Het doelwit van die mogelijke aanslag is tot op heden onbekend. De AIVD heeft voornamelijk geen informatie die wijst op een breder netwerk, internationale connecties, noch op een duidelijk motief, inspiratie of een vorm van aansturing. Het KLPD trof bij huiszoekingen geen explosieven of wapens aan; wel zijn er door ten minste een van de verdachten belastende verklaringen afgelegd. Geen van de drie verdachten is te relateren aan gekende jihadistische netwerken. Er lijkt eerder sprake te zijn van een opwelling dan van een uitgewerkte plot door een terroristische cel of een jihadistisch netwerk. Tot slot heeft de AIVD aanwijzingen dat met name de hoofdverdachte zich pas zeer recent in de islam had verdiept en in korte tijd is geradicaliseerd tot geweldsniveau. Dit beeld ondersteunt nogmaals dat terroristische dreiging zich ook snel en vrij autonoom, buiten gekende jihadistische netwerken, kan ontwikkelen.

2.2 Overige terroristische groeperingen

De AIVD doet onderzoek naar separatistische terroristische groeperingen die mogelijk contacten hebben of activiteiten uitvoeren op Nederlands grondgebied. In 2007 waren de voornaamste constatering als volgt:

- De Koerdische Arbeiderspartij PKK probeert de betrokkenheid van de Koerdische gemeenschap in Nederland bij PKK-activiteiten te vergroten. Ontwikkelingen in het buitenland, waaronder een dreigende invasie van Turkse troepen in Noord-Irak, hebben in Nederland niet tot verstoringen van de openbare orde geleid;
- De (ondersteunings)activiteiten ten behoeve van de Baskische ETA en Noord-Ierse terreurbewegingen zijn afgenomen;
- Publiciteit rond deelname van een Nederlandse vrouw aan activiteiten van de Colombiaanse Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia (FARC) riep de vraag op of in ons land geronseld is voor de FARC. Onderzoek van de AIVD leidt tot de conclusie dat dit niet het geval is geweest.

2.2.1

Koerdische Arbeiderspartij PKK

De Koerdische Arbeiderspartij PKK (Partiya Karkerên Kurdistan) staat op de terrorismelijst van de Europese Unie en is als gevolg daarvan in Nederland een verboden organisatie. De PKK kent in Nederland sympathisanten in de Koerdische gemeenschap. De AIVD onderzoekt in hoeverre, bijvoorbeeld onder de noemer van wettelijk werk, steun wordt verleend aan de PKK.

Het Comité van Ministers van de Raad van Europa oordeelde begin 2007 dat het strafproces tegen Abdullah Öcalan in Turkije niet hoeft te worden overgedaan. Dit ondanks het oordeel van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens dat dit proces niet rechtmatig is geweest, en de berichten in de media dat Öcalan in zijn cel in Turkije langzaam zou worden vergiftigd. Deze gebeurtenissen leidden tot spanningen onder Koerden en PKK-aanhangers. In sommige landen mondde ze uit in demonstraties en soms relletjes. In Frankrijk, België en Duitsland werden kaderleden van de PKK gearresteerd. In Nederland hielden Koerden enige tijd hongerstakingen bij het ministerie van Buitenlandse Zaken. Verder bleef het in Nederland rustig.

Het bleef ook rustig in november 2007 toen de invasie van Turkse troepen in Noord-Irak dreigde. Een demonstratie tegen de dreigende geweldstoename in die maand verliep zonder incidenten. Ook daadwerkelijke Turkse grensoverschrijdingen hebben in Nederland niet tot verstoringen van de openbare orde geleid. De spanning aan de Turks-Iraakse grens draagt bij aan een toename van de spanningen tussen (nationalistische) Turken en Koerden in Nederland, maar de AIVD beschikt niet over aanwijzingen dat PKK-sympathisanten naar gewelddmiddelen willen grijpen.

De PKK blijft proberen de betrokkenheid van de Koerdische gemeenschap in Nederland bij de PKK te vergroten. Men tracht ook invloed uit te oefenen op de invulling van leidinggevende posities binnen de Koerdische gemeenschap en stimuleert betere samenwerking tussen Koerden van verschillende nationaliteiten (Turks, Syrisch, Iraaks, Iraans). Het is nog onduidelijk wat hiervan het effect zal zijn.

Op 22 mei 2007 werd in Ankara een zelfmoordaanslag gepleegd waarbij zes mensen omkwamen, inclusief de dader. Naar later bleek, verbleef deze een aantal jaren terug gedurende enige tijd in Nederland. Hoewel niet valt uit te sluiten dat individuele Koerden uit Nederland deelnemen aan de strijd in (Zuidoost-)Turkije, laat AIVD-onderzoek geen grootschalige rekrutering van PKK-strijders in Nederland zien.

2.2.2 Liberation Tigers of Tamil Eelam (LTTE)

Sinds de LTTE op de EU-terrorismelijst geplaatst is, doet de AIVD onderzoek naar eventuele ondersteuning vanaf Nederlands grondgebied aan de strijd door de LTTE. Een deel van de hier woonachtige Tamils doneert aan goede doelen op Sri Lanka en - onbedoeld - indirect mogelijk ook aan de LTTE.

2.2.3 Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia (FARC)

Met de vondst van het dagboek van de Nederlandse Tanja Nijmeijer kwam de Colombiaanse terreurbeweging FARC nadrukkelijk in de belangstelling. Geruchten dat naast Nijmeijer meer Nederlandse staatsburgers zich hadden aangesloten bij de FARC werden door de AIVD onderzocht. Daarbij werd duidelijk dat Colombiaanse non-gouvernementele organisaties, mogelijk deels verbonden aan de FARC, in 2001 in Europa hadden opgeroepen tot deelname aan een zogenaamde ‘mars voor het leven’ op het Colombiaanse platteland. Circa zeventig Europeanen gaven daaraan gevolg. Een klein deel van hen bleef achter in Colombia en een nog kleiner deel, waaronder Tanja Nijmeijer, sloot zich uiteindelijk aan bij de FARC. Het onderzoek van de AIVD resulteerde in de conclusie dat de FARC zelf geen ronselpraktijken in Nederland heeft ontplooid.

2.2.4 Euskadi Ta Askatasuna (ETA)

De bomaanslag van 30 december 2006 bij het vliegveld van Madrid maakte een einde aan de vredesbesprekingen tussen de Spaanse autoriteiten en de gewelddadige Baskische afscheidingsbeweging ETA. In 2007 was opnieuw sprake van (pogingen tot) aanslagen en werden in Spanje en Frankrijk verschillende arrestaties verricht en wapenopslagplaatsen ontdekt. De politieke achterban van de ETA trachtte via een mediaoffensief, ook buiten Baskenland, de imagoschade te beperken. In dit kader werd door SEGI, de ETA-jongerenorganisatie, een voorlichtingsbijeenkomst gehouden in een links activistisch centrum in Amsterdam.

2.2.5 (Noord-)Ierse groeperingen

Hoewel de toestand in Noord-Ierland gekenmerkt lijkt te worden door een steeds betere verstandhouding tussen republikeinen en loyalisten en inmiddels ook door politieke samenwerking, vinden (zij het op bescheiden schaal) nog steeds aanslagen tegen objecten en personen plaats. Vooral de republikeinse splinters Continuity IRA en de Real IRA maken zich hieraan schuldig. De AIVD blijft alert op eventuele banden van dergelijke organisaties met Nederland.

2.3 Modus operandi

De AIVD tracht expertise te vergaren over de werkwijze bij terroristische aanslagen. Hiertoe wordt onder meer onderzoek gedaan naar aanslagmiddelen en reisbewegingen van terroristen.

2.3.1 Aanslagmiddelen

Een onderzoek naar aanslagmiddelen waarvan terroristen zich kunnen bedienen richt zich vooral op chemische, biologische, radiologische en nucleaire (CBRN) aanslagmiddelen en (zelfgemaakte) explosieven. Daartoe worden – onder andere in samenwerking met de MIVD, ketenpartners en buitenlandse collega-diensten – ontwikkelingen in eigen land gevolgd en trekt de AIVD lering uit terroristische incidenten in de wereld. Met dit inzicht tracht de AIVD de aankoop of fabricage van aanslagmiddelen te onderkennen en zijn partners van relevante informatie daarover te voorzien.

De kans op een terroristische aanslag in Nederland met CBRN-middelen wordt op dit moment ingeschat als klein maar voorstelbaar. Het meest waarschijnlijke scenario is in een dergelijk geval een kleinschalige, technisch eenvoudige CBRN-aanslag met een beperkt aantal menselijke slachtoffers. Ondanks de ‘beperkte’ schade van dergelijke aanslagen kunnen deze grote maatschappelijke onrust veroorzaken.

Op de aanslagen in Madrid van 2004 na is bij alle geslaagde, vrijdelde en mislukte aanslagen door jihadistische terroristen van de afgelopen jaren in Europa het gebruik van zelfgemaakte explosieven vastgesteld. In Nederland hebben zich in 2007 geen aan terrorisme gerelateerde incidenten met (zelfgemaakte) explosieven voorgedaan.

2.3.2 Reisbewegingen

Leden van terroristische netwerken maken gebruik van alle mogelijke migratiekanalen om zich internationaal te verplaatsen, ook naar en via Nederland. Om deze reden probeert de AIVD zicht te houden op reisbewegingen van vreemdelingen die mogelijk een risico voor de nationale veiligheid vormen. De praktijk van *awareness-briefings* aan Nederlandse diplomatieke vertegenwoordigingen in het buitenland is in 2007 voortgezet. Daarbij wordt onder meer gewezen op indicaties die (mogelijke) betrokkenheid bij terrorisme kunnen helpen onderkennen.

3 Radicalisering

De AIVD verricht onderzoek naar radicaliseringsprocessen. Er bestaan verschillende vormen van radicalisering, met een diversiteit aan dreigingen en risico's. Het onderzoek van de AIVD is gericht op radicaliseringsprocessen die kunnen leiden tot terroristisch geweld, maar ook op vormen van radicalisering met andere ontwrichtende effecten voor de samenleving. Het kan daarbij gaan om ernstige maatschappelijke polarisatie en spanningen tussen bevolkingsgroepen. Ook kan het gaan om het ontstaan van parallelle samenlevingsstructuren met verwerping van de bestaande democratische instituties en het gezag van de overheid.

- Salafitische centra besteden steeds meer aandacht aan de verspreiding van hun boodschap en lijken vooral jonge Nederlanders van Marokkaanse afkomst aan te trekken;
- Onder jongeren van Turkse afkomst deed zich in 2007 nog steeds op beperkte schaal radicalisering voor. Deze jongeren lijken steeds gemakkelijker aansluiting te vinden bij multi-etnische groepen;
- Er ontstaat een islamitische jeugdcultuur. Daarbinnen bestaat er een stroming die zich laat inspireren door de radicale islam en zich sterk afzet tegen de Nederlandse samenleving;
- In de Molukse, Somalische, Pakistaanse, Iraakse en Afghaanse gemeenschappen in Nederland bleef het dit jaar relatief rustig, ondanks ontwikkelingen in de landen van herkomst;
- Internet blijft een belangrijke rol spelen in radicaliseringsprocessen en draagt bij aan de ontwikkeling van radicaal-jihadistische netwerken. In toenemende mate verspreiden vrouwen radicaal-islamitisch materiaal via internet;
- Arabisch-talige jihadistische webfora hebben meer aandacht voor ontwikkelingen in Nederland.

3.1 Salafitische centra en radicalisering

Een belangrijk deel van het onderzoek van de AIVD naar radicalisering stond in 2007 in het teken van het salafisme. Het salafisme kent naast een jihadistische variant - waartoe onder meer het Al Qa'ida-netwerk behoort - ook een niet-gewelddadige variant: het politieke salafisme.

De bekende salafitische centra schenken, zo is in 2007 duidelijk gebleken, in toenemende mate aandacht aan de verspreiding van hun boodschap (dawa).

Op steeds meer locaties in Nederland worden door een groeiend aantal salafitische jongerenpredikers lezingen gegeven. Vooral jonge Nederlanders van Marokkaanse herkomst lijken zich hiertoe aangetrokken te voelen. De omvang van de groep die in meer of mindere mate ontvankelijk is voor deze radicale boodschap wordt door de AIVD geraamd op 25.000 tot 30.000 personen.

De groei en professionalisering van de niet-gewelddadige radicale islam in Nederland en de hiermee gepaard gaande risico's voor de democratische rechtsorde op korte en lange termijn zijn uitgebreid beschreven in de AIVD-publicatie *Radicale dawa in verandering. De opkomst van islamitisch neoradicalisme in Nederland*. Deze publicatie is in oktober 2007 uitgebracht en gepresenteerd aan de burgemeesters van Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht, en aan de burgemeesters van de gemeenten met zogenaamde radicaliseringshaarden. In het voorjaar van 2008 wordt de publicatie in minimaal tien plenaire vergaderingen van regionale colleges gepresenteerd en toegelicht. Daarnaast is de publicatie in internationaal verband uitgedragen.

De salafitische centra nemen vanuit een theologische invalshoek onverbloemd stelling tegen de waarden van de democratische rechtsstaat en wijzen integratie in de Nederlandse samenleving ten stelligste af. Ze verkondigen echter niet openlijk het gebruik van geweld. Dit zou immers schade toebrengen aan hun primaire doelstelling: de radicale islam in Nederland laten uitgroeien tot een beweging met invloed en gezag. Er is dan ook geen sprake van een geweldsdreiging of acute aantasting van de democratische rechtsorde. De verspreiding van de salafitische boodschap betreft eerder een proces dat langzaam de cohesie en solidariteit in de samenleving en de waarborging van grondrechten kan ondermijnen. Hier kan gedacht worden aan tendensen van onverdraagzaam isolationisme die gepaard gaan met onverdraagzaamheid ten opzichte van andersdenkenden en soms het streven de eigen leefregels boven de Nederlandse wetten te stellen.

In vrijwel alle Europese landen met een moslimgemeenschap is de niet-gewelddadige radicale islam in opkomst. In Nederland wordt dit proces vooral vormgegeven door de politieke salafieten, in enkele ons omringende landen door de Moslimbroederschap, Tablighi Jamaat of Hizb ut-Tahrir.

De AIVD duidt de wijze waarop deze groeperingen zich nu in West-Europa manifesteren als een nieuwe fase binnen het moslimradicalisme, omdat de gangmakers van deze bewegingen op een andere wijze opereren dan de eerdere generatie radicalen. Zo opereren zij niet vanuit een maatschappelijk isolement en zijn zij niet gericht op confrontatie, maar eerder op een gestage en duurzame groei van de radicale islam in Europa. Er is ook sprake van een proces van verzelfstandiging

waarbij de aansturing vanuit de zogenaamde islamitische gidslanden wordt afgebouwd. Tevens is sprake van professionalisering, wat er mede toe leidt dat de theologische en politieke boodschap wordt aangepast aan de specifieke doelgroepen en de lokale omstandigheden. Vertegenwoordigers van de radicale islam trachten zich steeds meer op te werpen als de legitieme spreekbuis van de Europese moslims.

3.2 De Turkse gemeenschap en radicalisering in Nederland

De AIVD heeft in 2007 geconstateerd dat radicalisering onder (een beperkt gedeelte van) jongeren van Turkse afkomst nog steeds actueel is. Deze radicaliserende groep verwerpt democratie als een verderfelijke westerse constructie en oordeelt dat alleen de islamitische wet, de sharia, van toepassing moet zijn. Deze overtuiging wordt geprojecteerd in een verre toekomst. Daardoor blijft het voor deze personen mogelijk in de huidige Nederlandse samenleving te functioneren. Concreet werkt men aan de verwezenlijking van dit toekomstbeeld door intensief de Koran en de teksten van (conservatieve of radicale) islamgeleerden te bestuderen. Via het verspreiden van radicale teksten op websites en het benaderen van bekeringskandidaten in persoonlijke gesprekken wordt getracht de radicale boodschap ingang te doen vinden.

Opvallend is dat jongeren van Turkse afkomst steeds gemakkelijker aansluiting lijken te vinden bij multi-etnische groepen, waarbij het ‘moslim zijn’ een grotere rol speelt dan de Turkse afkomst. In deze multi-etnische groepen is het Nederlands over het algemeen de voertaal. De vertaling van teksten (uit het Arabisch, Turks of Engels) naar het Nederlands is dan ook belangrijk. Een deel van de radicalisering blijft zich desalniettemin afspelen in groepen met louter Turken.

Door de hevigheid waarmee ook in 2007 soms het islamdebat in Nederland werd gevoerd, ervaren delen van de Turkse gemeenschap in Nederland vijandigheid ten opzichte van de islam en voelen zij zich aangevallen in hun geloofsbeleving. Als reactie hierop hebben sommigen van hen de neiging zich verder terug te trekken in de eigen groep. Dit kan op termijn een ongewenst effect hebben, waarbij gevoelens van verwantschap met de Nederlandse samenleving verloren gaan.

De Turkse organisatie Milli Görüs, een koepelorganisatie voor moskeeën, is in 2007 diverse malen negatief in de media gekomen. Onder meer is gesuggereerd dat de organisatie in Nederland onder toenemende invloed zou staan van de moederorganisatie in Duitsland en als gevolg daarvan een meer radicale koers zou gaan volgen. De AIVD heeft in 2007 niet geconstateerd dat Milli Görüs moedwillig medewerking verleende aan (of anderszins doelbewust betrokken was bij) ernstige radicalisering. Het is echter niet uit te sluiten dat individuele bezoekers van moskeeën van de organisatie wel radicaliseren.

3-3 De Marokkaanse gemeenschap en radicalisering in Nederland

3.3.1 Het ontstaan van een islamitische jeugdcultuur

Een nieuwe generatie moslims is bezig met het ontwikkelen van een eigen identiteit en het vinden van een eigen plek in de Nederlandse samenleving. Veel moslimjongeren van onder andere Marokkaanse afkomst hebben het gevoel dat hun ouders te ver van de Nederlandse samenleving afstaan. Ook in de traditionele moskeeën is de kloof met de leefwereld van moslimjongeren vaak groot. Daardoor zoeken moslimjongeren steun en houvast bij elkaar. Door een proces van sociale vergelijking ontwikkelen zij hun eigen normen en waarden en geven ze gezamenlijk vorm aan hun moslimidentiteit. Zo is langzaam een islamitische jeugdcultuur ontstaan waarmee moslimjongeren zich onderscheiden van hun ouders en van andere jongeren in de Nederlandse samenleving.

Binnen de islamitische jeugdcultuur bestaat ook een stroming die geïnspireerd is op de radicale islam. Moslimjongeren die tot deze radicaalislamitische jeugdcultuur behoren, zetten zich sterk af tegen de Nederlandse samenleving en richten zich op de wortels van de zuivere islam. Deze moslimjongeren identificeren zich met jongeren van de Hofstadgroep en kleden, gedragen en uiten zich op dezelfde manier. In hun ogen heeft de generatie van hun ouders juist te veel afstand genomen van de zuivere islam en is deze generatie te Nederlands geworden. Sommigen van hen zijn ontvankelijk voor radicalisering en raken zodanig in de ban van de radicale islam dat ze daadwerkelijk een bedreiging vormen voor de nationale veiligheid. De inzet van de AIVD is erop gericht deze moslimjongeren tijdig te identificeren. Voor veel moslimjongeren zijn radicale uitlatingen en gedragingen echter vooral een poging om erbij te horen en hun sociale identiteit vorm te geven. Zij proberen op die manier hun onzekerheid en frustratie te maskeren, maar houden er geen diepgewortelde radicaalislamitische gevoelens op na.

De AIVD onderzoekt het verband tussen de radicaalislamitische jeugdcultuur en de radicale islam in Nederland. Een ongewenst effect kan zijn dat deze jeugdcultuur het radicaalislamitische gedachtegoed laagdrempelig maakt voor moslimjongeren, met name wanneer radicale predikers inspelen op de ontvankelijkheid van deze moslimjongeren. Anderzijds kan een eigen jeugdcultuur bijdragen aan de positieve ontwikkeling van de sociale identiteit van moslimjongeren en het vinden van een eigen plek binnen de Nederlandse samenleving. De ontwikkeling van een radicaalislamitische jeugdcultuur in Nederland dient dan ook zeker bezien te worden binnen de context van de huidige maatschappelijke ontwikkelingen, die mede worden beïnvloed door de hevigheid waarmee het islamdebat in Nederland soms wordt gevoerd.

3.3.2 Schommelingen in het islamdebat

Kritiek op de islam wordt door veel Nederlandse moslims als beledigend en kwetsend ervaren en voor radicale en extremistische moslims bewijst deze kritiek dat het Westen eropuit is de islam te ondermijnen. Islamkritische uitspraken van politici en opiniemakers - met name van mensen die zelf een islamitische achtergrond hebben - leidden in 2007 dan ook veelvuldig tot ophef en woede onder radicale en extremistische moslims. Hoewel deze reacties op sommige momenten aan hevigheid leken in te boeten en er sprake leek te zijn van een zekere verzadiging en gelatenheid, laaide op andere momenten de discussie in alle hevigheid op.

De schommelingen in het islamdebat in Nederland hangen onder andere samen met de aard van de uitlating en degene die de uitlating doet. Daarnaast bestaat een relatie met de aan- of afwezigheid van andere onderwerpen die de media beheersen en met de vraag of een islamkritische uitlating op zichzelf staat, of gedaan wordt op het moment dat anti-islamitische sentimenten sowieso wat meer aan de oppervlakte komen.

De AIVD zal in 2008 de ontwikkelingen op het gebied van de radicaalislamitische jeugdcultuur en het islamdebat nauwgezet blijven volgen om een adequate inschatting te kunnen maken van eventuele dreigingen.

3.4 Radicalisering binnen overige gemeenschappen in Nederland

De AIVD heeft in 2007 onderzoek verricht naar radicaliseringstendensen onder een aantal kleinere etnische gemeenschappen in de Nederlandse samenleving, waaronder de Molukse, Somalische, Pakistaanse, Iraakse en Afghaanse gemeenschappen.

Medio 2007 vond een incident plaats in Indonesië, toen de Indonesische president tijdens een bezoek aan de Molukken werd geconfronteerd met de verboden Molukse vlag. Dit heeft ter plekke geleid tot arrestaties. In Nederland vonden naar aanleiding hiervan diverse kleinschalige vreedzame demonstraties plaats, die mede werden gevoed door het nog altijd gevoelde onbehagen binnen de Molukse gemeenschap ten aanzien van de als passief ervaren houding van de Nederlandse overheid omtrent de Molukken. De AIVD beschouwt de zorgwekkende maatschappelijke positie van een deel van de derde generatie Molukse jongeren nog steeds als een mogelijke voedingsbodem voor radicalisering.

De Somalische gemeenschap in Nederland (ca. 19.000 personen) werd in december 2006 geconfronteerd met een machtswisseling in het moederland, waarbij de Unie van Islamitische Rechtbanken (UIC) door een coalitie van de interim-regering (TFG)

met ondersteuning van Ethiopische strijdkrachten en Amerikaanse militairen werd verdreven.

De Somalische gemeenschap in Nederland verkeert over het algemeen in een gemarginaliseerde positie in de maatschappij en telt een relatief hoog aantal personen met psychosociale problemen. Deze omstandigheden vormen een mogelijke voedingsbodem voor radicalisering. De AIVD houdt hiervoor aandacht in 2008.

De Pakistaanse gemeenschap bestaat in Nederland uit ongeveer 18.000 personen. De gemeenschap werd geconfronteerd met politieke ontwikkelingen in het moederland, waar president Musharraf in november 2007 de noodtoestand uitriep. De moord op Benazir Bhutto op 27 december 2007 heeft wel tot ongerustheid binnen de gemeenschap geleid, maar dit vertaalde zich niet in verstoringen van de openbare orde. Hoewel de Pakistaanse gemeenschap in Nederland gekenmerkt wordt door grote religieuze, politieke en etnische tegenstellingen is binnen deze groep in 2007 van spanningen niets gebleken. De islamvarianten zoals die binnen de Pakistaanse gemeenschap worden beleden, hebben ook aanhangers onder andere etnische groeperingen. Gezien het orthodoxe en autonome karakter van veel Pakistaanse islaminstituten en de ligging van Pakistan aan de rand van het conflictgebied Afghanistan, genieten Pakistani die zich opwerpen als islamgeleerde vaak aanzien onder jongeren van diverse andere etnische groeperingen die ontvankelijk zijn voor het radicaalislamitisch gedachtegoed.

De executie van Saddam Hussein in december 2006 heeft binnen de Iraakse gemeenschap (circa 50.000 personen) in Nederland niet geleid tot onrust. Een dreigende Turkse inval in Noord-Irak en de onrust in Irak hebben evenmin geleid tot spanningen binnen de gemeenschap.

Ook de Afghaanse gemeenschap, die uit ongeveer 37.000 mensen bestaat, heeft in 2007 nauwelijks van zich laten horen. De Nederlandse militaire presentie in Uruzgan leidde niet tot een anti-Nederlandse stemming binnen de Afghaanse gemeenschap in Nederland.

3.5 Internet en radicalisering en jihadistisch terrorisme

Internet speelt nog steeds een belangrijke rol in het radicaliseringsproces van personen en groepen en levert een belangrijke bijdrage aan de ideologische en organisatorische ontwikkeling van jihadistische netwerken.

De AIVD signaleert als belangrijkste trend in 2007 een toenemende rol van vrouwen bij de verspreiding van radicaalislamitisch materiaal via internet. Op internet dragen radicaalislamitische vrouwen een boodschap uit waarmee zij de radicalisering van andere vrouwen in de hand werken. Deze groeiende rol van vrouwen uit zich onder meer in het stijgend aantal websites, gemaakt voor en door radicaalislamitische vrouwen. Daarnaast constateert de AIVD dat het aantal personen dat radicaliseert via het internet, toeneemt. Het betreft in Nederland veelal jonge moslims die vaak gebruikmaken van de mogelijkheden die het internet hen biedt en die extra kwetsbaar blijken voor het medium. Het aantal Nederlandstalige websites waarmee een jihadistische ideologie wordt uitgedragen is het afgelopen jaar nauwelijks gegroeid. Wel neemt de AIVD waar dat een toenemend aantal personen een actieve bijdrage wil leveren aan de online verspreiding van radicaal materiaal.

Buiten Nederland signaleert de AIVD verdere professionalisering bij de verspreiding van jihadistisch propagandamateriaal en meer aandacht bij Arabischstalige jihadistische webfora voor nieuwsfeiten en ontwikkelingen in Nederland. Radicale personen in Nederland betrekken hun informatie voor een deel weer van internationale jihadistische websites en verspreiden die vertaald in het Nederlands via Nederlandstalige websites.

In 2007 heeft de AIVD met een groot aantal buitenlandse collega-diensten intensief en constructief samengewerkt op het terrein van internetonderzoek.

Internet als platform voor personen die zich binnen het taakgebied van de AIVD bewegen, behoudt de komende jaren de aandacht van de AIVD. Het onderzoek zal zich daarbij niet beperken tot degenen die gewelddadige acties via internet voorbereiden of een bijdrage leveren aan de verspreiding van jihadistisch materiaal, maar zich ook uitstrekken tot hosts, webdesigners, beheerders en anderen die hen technisch faciliteren.

4 Links en rechts extremisme

- Vanuit links-extremistische kringen was in 2007 blijvend sprake van een gewelddadige houding van antifascisten jegens hun extreem rechtse tegenstanders;
- In sommige steden is sprake van autonome antifascistische cellen die op voorhand uit zijn op geweld tegen (vermeende) rechtse extremisten;
- In toenemende mate was sprake van bekladdingen, vernielingen en persoonlijke intimidaties door radicale tegenstanders, gericht tegen het asielbeleid van de regering;
- Het rechts-extremistische landschap in Nederland kenmerkt zich ook in 2007 door versnippering en verscheidenheid.

4.1 Links extremisme

Links en rechts extremisme vormen potentiële bedreigingen voor de democratische rechtsorde en hebben daarom de aandacht van de AIVD. De aandacht gaat uit naar partijen en organisaties, maar ook naar fluïde netwerken van linkse en rechtse extremisten, die zich zowel in de politieke arena als op straat manifesteren. Ook individuen kunnen in dit verband onderwerp van onderzoek zijn.

Confrontaties tussen linkse en rechtse extremisten leidden in 2007 regelmatig tot verstoringen van de openbare orde en geweldsdelicten. De AIVD heeft hierover frequent en vroegtijdig informatie gedeeld met politie en lokaal bestuur, mede in de vorm van ambtsberichten. Ook op langere termijn zijn geen veranderingen in de bestaande situatie te verwachten. Antifascisten zullen strak blijven vasthouden aan hun adagium: rechts moet van de straat. Hierbij wordt door een deel van de linkse extremisten internationaal samengewerkt.

4.1.1 Anti Fascistische Actie (AFA)

Het Kollektief Anti Fascistisch en Kapitalistisch Archief (KAFKA) doet vanuit Amsterdam onderzoek naar het rechts extremisme in Nederland en daarbuiten. KAFKA staat in direct contact met antifascistische activisten, met name met de Anti Fascistische Actie (AFA), die landelijk opereert. AFA kent landelijk enige tientallen vaste actievoerders en beschikt daarnaast over ruim honderd sympathisanten die voor acties te mobiliseren zijn. Onder hen bevinden zich ook gewelddadige lokale splinters. Zowel KAFKA als AFA hebben zich als voornaamste doel gesteld extreem rechts te weren uit de publieke ruimte. Dit tracht men te bereiken door extreem rechtse manifestaties te verhinderen, waarbij zowel lokale autoriteiten als zaaleigenaren – soms

op indringende wijze – worden benaderd. Antifascisten blijken vaak vroegtijdig op de hoogte van verzamelplekken van extreem rechtse groeperingen. Door mobilisatie van tientallen, soms honderden antifascisten uit het gehele land en sinds kort ook uit Duitsland, worden extreem rechtse bijeenkomsten verstoord, waarbij soms geweld wordt gebruikt.

4.1.2 Verzet tegen asielbeleid

Radicale tegenstanders van het asielbeleid zijn in 2007 overgegaan tot hardere acties. Het generaal pardon had geen invloed op de opstelling van deze personen; zij staan niet open voor discussie of compromissen. Op verschillende locaties (onder andere bij de ‘bajesboten’ in Zaandam, Dordrecht en Rotterdam en bij de detentiecentra in Zeist en Alphen aan den Rijn) was sprake van blokkades, vernielingen en intimidaties. Daarbij toonde zich met name de groep ‘Geen bloed aan mijn handen’ actief. De AIVD heeft waar nodig en mogelijk dreigingsinschattingen doen uitgaan.

4.1.3 Overig links extremisme

Antiglobalisten uit vele landen grepen de conferentie van de G8 in het Noord-Duitse Heiligendamm aan om in groten getale te demonstreren. Er waren ook grote aantallen Nederlanders aanwezig, die in hoofdzaak vreedzaam protesteerden. Of de bijeenkomsten van de G8 in 2006 en 2007 hebben gezorgd voor een opleving van actiebereidheid onder Nederlandse antiglobalisten, of dat slechts sprake is van gelegenhedsacties vanwege de geografische ligging van de conferentieoorden, is vooralsnog niet duidelijk. Voorafgaand aan en tijdens G8-bijeenkomsten vindt brede afstemming en samenwerking tussen veiligheidsdiensten plaats, zodat de lokale overheid kan zorgen voor het juiste niveau van beveiliging. De AIVD neemt daaraan deel.

4.2 Radicaal dierenrechtenactivisme

In de eerste weken van 2007 splitste het symbool van het radicale dierenrechtenactivisme in Nederland, Respect voor Dieren (RvD), zich in twee groepen op. De eerste daarvan keert zich onder dezelfde naam tegen bonthandel en bevordert veganisme; de tweede groep, de Anti Dierproeven Coalitie (ADC), richt zich puur op dierproefgerelateerde ondernemingen. In de nota *Dierenrechtenactivisme in Nederland, springplank voor Europa* rapporteerde de AIVD in 2007 over de rol van het voormalig RvD, dat sinds de zomer van 2006 acties in geheel Europa coördineerde. Met name vanuit de ADC worden hechte banden onderhouden en wordt samengewerkt

met de Britse groepering Stop Huntingdon Animal Cruelty (SHAC). Genoemde ADC en RvD beschikken samen over een vaste kern van enige tientallen activisten. Hun acties trekken in sommige gevallen meer dan honderd sympathisanten, vaak uit de lokale bevolking. Acties in 2007 concentreerden zich op het zakelijk netwerk van de Britse firma Huntingdon Life Sciences. Vestigingen van bedrijven, maar ook commissarissen daarvan, in hun woonomgeving, kregen te maken met bekladdingen en vernielingen.

In augustus 2007 werd in Appelscha een ‘animal rights gathering’ gehouden waar activisten uit verschillende landen besloten om de komende periode vooral nationaal actief te zijn. Het aantal grensoverschrijdende acties van de ADC nam hierdoor af en de focus werd verlegd naar enkele Nederlandse bedrijven, waaronder het nog te bouwen ScienceLink, een cluster biotechnologie- en farmaciebedrijven in Venray. De ADC poogt de totstandkoming van ScienceLink te voorkomen. De AIVD heeft de lokale autoriteiten van Venray voorgelicht over het te verwachten verloop van de campagne tegen ScienceLink, waarbij is aangegeven dat met vernielingen en bedreigingen rekening moest worden gehouden.

4.3 **Rechts extremisme**

Versnippering en verscheidenheid kenmerkten nog steeds het rechts-extremistische landschap in Nederland in 2007. Pogingen om te komen tot samenwerking op nationaal en internationaal niveau lopen doorgaans stuk op ideologische onverenigbaarheid en botsende karakters. Met in totaal ongeveer 600 actieve aanhangers is het rechts extremisme in Nederland nog steeds relatief klein van omvang.

De trend om het rechts-extremistische gedachtegoed vooral via de buitenparlementaire weg te belijden en te verspreiden is dit jaar doorgezet. Het aantal op deze wijze actieve rechtse extremisten is enigszins gegroeid. Daarentegen is bij de organisaties die via posities in de volksvertegenwoordigende organen hun rechts-extremistische opvattingen proberen te ventileren en te realiseren, sprake van een stagnerende of slechts marginaal groeiende aanhang.

Het ontstaan van kleinere rechts-extremistische groepen die veelal op lokaal niveau voor kortere of langere tijd actief zijn, past binnen de trend van politics naar streetpolitics. Het betreft hier echter maar een handvol nieuwe groeperingen, waarvan een aantal alweer uiteen is gevallen. Een opvallende ontwikkeling is de toegenomen vijandige houding richting radicale antifascisten. In de afgelopen jaren werd vanuit rechts-extremistische kringen nauwelijks actief tegenstand geboden tegen de

doorgaans unilaterale agressie en provocatie van antifascisten. Een aantal gewelddadige confrontaties tussen antifascisten en rechtse extremisten in het afgelopen jaar lijkt de trigger te zijn geweest voor meer en actieve tegenstand van rechtse extremisten tegen antifascisten.

Hoewel binnen rechts-extremistische kringen een zekere fascinatie voor wapens en geweld bestaat, zijn er geen aanwijzingen dat wapens worden verworven met het vooropgezette doel deze in te zetten tegen antifascisten of andere gepercipieerde politieke tegenstanders. Het bezit van wapens heeft vooral een grote symbolische waarde binnen de rechts-extremistische scene in Nederland. Van een ontwikkeling naar rechts-extremistisch terrorisme is geen sprake.

Binnen sommige jongerenculturen wordt identiteit ontleend aan rechtse symboliek. Het verbale en uiterlijke vertoon dat deze jongeren zich daarbij aanmeten wordt doorgaans weliswaar als rechts-extremistisch gezien maar is dat in feite niet. Slechts een kleine kern radicaliseert en vindt aansluiting bij een van de bestaande rechts-extremistische groeperingen of vormt een eigen groepering. Het onderzoek naar radicalisering binnen deze jongerenculturen is en blijft een belangrijke pijler in het onderzoek naar rechts extremisme.

4.3.1 Neonazisme

In het Nederlandse neonazistische spectrum zijn ongeveer 400 personen actief. De Nederlandse Volksunie (NVU) is vrijwel uitsluitend politiek actief. De bewegingen Jeugd Storm Nederland (JSN) en Blood&Honour genieten onder het activistische segment binnen het neonazistische milieu meer populariteit dan de NVU en zij zagen hun aanhang het afgelopen jaar dan ook groeien. In Nederland zijn twee takken van Blood&Honour actief: enerzijds het kleine maar uiterst radicale Racial Volunteer Force/ Combat 18 (RVF/C18), anderzijds het grotere Blood&Honour-Nederland (B&H-N).

Doorgaans neemt de JSN deel aan demonstraties van de NVU. In toenemende mate echter zoekt JSN naar een meer autonome positie in het rechts-extremistische veld.

RVF/C18 kenmerkt zich door een sterke ideologische ontwikkeling en gezamenlijke activiteiten zonder een duidelijke hiërarchische of commandostructuur. In het voorjaar van 2007 werd een lid van RVF/C18 gearresteerd op verdenking van verboden wapenbezit. Er zijn geen aanwijzingen gevonden dat deze wapens waren voorbestemd om in te zetten in een georganiseerde rechts-extremistische actie met terroristisch oogmerk. Op internationaal niveau heeft het RVF/C18 vooral contact met Duitse gelijkgezinden.

B&H-N is ideologisch het meest verwant aan het Britse Blood&Honour Midgard en acht zich hiërarchisch ondergeschikt aan de Britse moederorganisatie. B&H-N houdt zich bezig met rechts-extremistische muziek en bereidt zich fysiek voor op de door hen verwachte rassenstrijd in de verre toekomst. Begin 2007 vond in Uitgeest een gewelddadige confrontatie plaats tussen leden van B&H-N en aanhangers van de Anti Fascistische Actie (AFA). Niet eerder vochten rechtse extremisten bij een dergelijke confrontatie terug, hetgeen duidt op toenemende actiebereidheid richting antifascisten. Binnen de leiding van B&H-N heeft het afgelopen jaar een verschuiving plaatsgevonden. Belangrijke spelers hebben zich teruggetrokken en hun plaats is ingenomen door een nieuwe garde. Op internationaal niveau zijn er vooral contacten met het Verenigd Koninkrijk en België.

4.3.2 Ultrationalisme

Ultrationalisten (totale aanhang ongeveer 100 personen) zijn in Nederland grotendeels ongeorganiseerd geraakt nadat de Nationale Alliantie (NA) zich halverwege het jaar ophief. De in 2006 opgerichte Nationalistische Volksbeweging (NVB) is daarmee de belangrijkste speler in het ultrationalistische veld geworden. Opmerkelijk is dat de NVB het afgelopen jaar steun heeft gezocht bij de neonazistische Blood&Honour-Nederland. Zo traden leden van B&H-N op als ordedienst bij bijeenkomsten van de NVB. Desondanks blijft de NVB duidelijk in de afwijzing van het neonazistische gedachtegoed. Rondom de ultrationalistische Voorpost bleef het relatief rustig dit jaar. Uitzondering hierop was de brandstichting door elf jongeren onder wie twee voormalige Voorpostleden in een kraakpand in Almere tijdens de zomer van 2007. Voorpost heeft zich van deze actie gedistantieerd.

4.3.3 Ongeorganiseerd rechts extremisme

Lokale groepen jongeren die door hun uiterlijk en taalgebruik soms ten onrechte als rechts-extremistisch worden gepercipieerd, zorgen met enige regelmaat voor openbare-ordeproblemen. De AIVD schenkt in samenwerking met de RID'en aandacht aan radicalisering onder deze categorie jongeren. Het internet fungeert als virtuele ontmoetingsplaats voor deze jongeren en vormt in potentie een broedplaats voor radicalisering. Binnen rechts-extremistische kringen leidt het internet echter (nog) niet tot snellere of door gekende organisaties georganiseerde en gecoördineerde radicalisering. Wel is het afgelopen jaar een voorzichtige trend ingezet van internetactivisme naar straatactivisme. Zo werd vanuit de internetgemeenschap de ultrationalistische Nieuwe Nationale Eenheid (NNE) opgericht.

5 Heimelijke activiteiten van vreemde mogelijkheden

Heimelijke activiteiten van andere landen in Nederland tasten de nationale soevereiniteit aan. Daarnaast kunnen deze de nationale veiligheid schade toebrengen. De AIVD zet zich daarom in voor het onderkennen en tegengaan van dergelijke activiteiten.

De belangrijkste waarnemingen in 2007 waren:

- Evenals in voorgaande jaren blijkt een aantal landen informatie op militair, economisch, politiek of technisch-wetenschappelijk gebied te verwerven in Nederland. Hoogwaardige kennis en technologie vormen het doelwit van spionageactiviteiten;
- Bepaalde herkomstlanden proberen migranten(gemeenschappen) in Nederland te beïnvloeden;
- Er bestaat een reële dreiging van aantasting van vitale overheidsstructuren en de ICT-infrastructuur;
- Er kwamen concrete dreigingen aan het licht van digitale inbreuken op Nederlandse ICT-netwerken die vanuit China geregistreerd waren;
- De inlichtingenactiviteiten van de Russische Federatie in Nederland bleken vooral gericht op economische en technisch-wetenschappelijke informatie. Er lijkt sprake van intensivering van dit soort activiteiten.

5.1 Algemeen

Heimelijke activiteiten van andere landen kunnen zich op uiteenlopende manieren manifesteren. Zo is er de klassieke spionage waarbij het gaat om het op heimelijke wijze verkrijgen van informatie op militair, economisch, politiek of technisch-wetenschappelijk gebied. Dit fenomeen verliest niet aan actualiteit en de noodzaak tot het bestrijden ervan houdt aan.

Een andere, minder traditionele en relatief recente vorm van heimelijke activiteit is de aantasting van vitale ICT-infrastructuren vanuit het buitenland. De schaalgrootte van dit risico varieert van het in handen komen van beschermde persoonsgegevens tot grootschalige digitale veiligheidsinbreuken bij overheid en/of bedrijfsleven. De AIVD constateert dat de dreiging die uitgaat van deze aantastingen is toegenomen. Kwetsbare sectoren worden door de AIVD in kaart gebracht om risico's te reduceren, en waar mogelijk worden voorbereidingen tot aanvallen getraceerd.

Beïnvloeding van migranten(gemeenschappen) vanuit landen van herkomst is eveneens een ongewenste activiteit die de aandacht heeft van de AIVD. Het kan hierbij gaan om het monitoren van oppositionele activiteiten gericht tegen de regering van het land van herkomst. Ook neemt de AIVD waar dat inlichtingendiensten uit herkomstlanden een beroep doen op migranten om activiteiten te verrichten die indruisen tegen Nederlandse belangen.

De AIVD stuit in zijn onderzoek op inlichtingendiensten uit de gehele wereld. In beginsel komen alle heimelijke activiteiten van vreemde mogendheden in aanmerking voor nader onderzoek. In 2007 gaven ongewenste activiteiten van een aantal landen aanleiding tot optreden.

Naast het doen van onderzoek investeert de AIVD in het geven van preventief gerichte voorlichting over de dreiging die uitgaat van spionage. Daarin werkt de AIVD nauw samen met de MIVD. Bedrijven en organisaties binnen kwetsbare sectoren worden bezocht en geïnformeerd. In 2008 zal de AIVD zijn inspanningen op dit terrein intensiveren, onder andere door het vervaardigen van nieuwe, openbare publicaties.

5.2 Volksrepubliek China

De AIVD doet onderzoek naar ongewenste activiteiten van de Chinese overheid in Nederland. De Chinese gemeenschap wordt bij die activiteiten als instrument gebruikt, maar vormt tegelijkertijd ook aandachtsgebied voor de Chinese overheid. Bij het uitvoeren van politieke beïnvloeding en controle worden Chinese migranten ingezet; een potentieel dat ook wordt benut om hoogwaardige kennis en technologie uit Nederland naar China te laten weglekken.

Net als in veel andere West-Europese landen is de Volksrepubliek China (VRC) in Nederland ruim vertegenwoordigd en ontwikkelen zich volop diplomatieke en handelsrelaties. Signalen uit binnen- en buitenland bevestigen de aanname van de AIVD dat de schaalvergroting van de samenwerking met China vanuit spionageoogpunt risico's met zich meebrengt. Zo kwamen in 2007 concrete dreigingen aan het licht van digitale inbreuken op vitale Nederlandse ICT-netwerken die vanuit China werden geregisseerd.

5.3 De Russische Federatie

In oktober 2007 riep president Poetin de medewerkers van de Russische inlichtingendienst SVR in een toespraak expliciet op tot het vergaren van economische en technisch-wetenschappelijke informatie. Dat de Russische Federatie interesse heeft voor dergelijke informatie, heeft de AIVD ook in Nederland geconstateerd. Zo tracht men in Nederland heimelijk informatie te vergaren over de energiesector. In algemene zin leek er in 2007 sprake te zijn van een intensivering van de Russische inlichtingenactiviteiten in Nederland.

4022040 L86 B9 T1354

PASSAGE

6 Proliferatie

Proliferatie van massavernietigingswapens en daarvoor bestemde overbrengingsmiddelen (M&O) is een inbreuk op de internationale rechtsorde en een bedreiging van de nationale veiligheid. De problematiek rond de verspreiding van massavernietigingswapens behoort deels tot de veiligheidstaak en deels tot de inlichtingentaak van de AIVD. De AIVD voorziet met name de ministeries van Algemene Zaken, Buitenlandse Zaken en Economische Zaken van passende informatie omdat zij verantwoordelijk zijn voor respectievelijk het veiligheidsbeleid en het exportcontrolebeleid.

In het kader van de veiligheidstaak tracht de AIVD verwerving van kennis, technologie of goederen ten behoeve van de ontwikkeling van M&O door landen van zorg te onderkennen en te voorkomen dat Nederland hierbij betrokken raakt. Zowel het verwerven van goederen als de kennisoverdracht worden als een proliferatieprobleem gezien. Tegen deze achtergrond informeert de AIVD Nederlandse bedrijven, universiteiten en wetenschappelijke instellingen over de risico's van ongewild betrokken raken bij heimelijke proliferatieactiviteiten. Met deze preventieve voorlichting draagt de AIVD bij aan het Nederlandse contraproliferatie- en exportcontrolebeleid.

De AIVD wint inlichtingen in over de programma's voor M&O van landen van zorg. Ook in 2007 is gekeken naar het technisch en dreigingsniveau van dergelijke programma's. Verder zijn de opbouw en werkwijze van verwervingsnetwerken waarlangs kennis en goederen ter ondersteuning van M&O worden verworven, onderwerp van onderzoek. Daarnaast is gekeken naar eventuele samenwerking tussen landen en naar de politieke aansturing en uitvoering van programma's. Gedegen kennis hierover is een voorwaarde voor het verhogen van het Nederlandse weerstandsvermogen tegen proliferatieactiviteiten.

Essentie

- De AIVD heeft concrete aanwijzingen dat landen van zorg samenwerken op het gebied van ontwikkeling, productie en verwerving van M&O;
- Iran heeft in 2007, ondanks VN-resoluties 1737 en 1747, vooruitgang geboekt in zijn nucleaire verrijkingsprogramma;
- Iran heeft een actief overbrengingsmiddelenprogramma, waarbij gestreefd wordt naar de ontwikkeling van een raket met een groter bereik dan de huidige, circa 1300 kilometer ver reikende Shahab;
- De AIVD heeft in 2007 tachtig maal een advies uitgebracht aan het ministerie

- van Economische Zaken over de aanvraag van een exportvergunning. Dat is een verdubbeling van het aantal adviezen in 2006;
- In 2007 is de samenwerking met de MIVD uitgebreid en geïntensiveerd. Op belangrijke deelterreinen werd gezamenlijk geëxploiteerd. De samenwerking tussen MIVD en AIVD wordt in 2008 verder uitgebouwd: er wordt gestreefd naar de vorming van één gemeenschappelijke unit, die onderzoek verricht naar ontwikkelingen, verwerving en proliferatie van M&O.

6.1 Landen van zorg

6.1.1 Iran

Het Iraanse nucleaire verrijgingsprogramma is ondanks de door Iran aangegeven civiele toepassing een van de sleutels tot een mogelijk nucleair wapenprogramma. Iran heeft in 2007, ondanks VN-resoluties 1737 en 1747, vooruitgang geboekt in zijn nucleaire programma en streeft nog steeds naar de volledige beheersing van de nucleaire splijtstofcyclus, van ertswinning tot en met de productie van kernenergie. Om de aanhoudende zorg in de internationale gemeenschap weg te nemen is voorgesteld om Iran te voorzien van verrijkte brandstof en een lichtwaterreactor die ongeschikt is voor de productie van kernwapensplijtstof. Dit heeft Iran echter afgewezen. In augustus heeft het land aangekondigd zelfstandig een lichtwaterreactor te willen bouwen. Iran leeft het zogeheten additioneel protocol van het nucleair proliferatieverdrag vooralsnog niet volledig na en geeft geen volledige medewerking aan de inspecties van het International Atomic Energy Agency (IAEA). Daarom moet er rekening mee worden gehouden dat Iran zijn civiele nucleaire programma gebruikt voor verdere ontwikkeling van militaire toepassingen. Naast de voortgang op het gebied van uraniumverrijking blijven ook de ontwikkelingen op het terrein van plutoniumproductie een punt van zorg. Zo bouwt Iran nog steeds aan de zwaarwateronderzoeksreactor in Arak.

In het eind 2007 gepubliceerde *National Intelligence Estimate* (NIE) wordt van Amerikaanse zijde vastgesteld dat Iran tot 2003 een kernwapenprogramma had, maar daarmee in 2003 is gestopt. Het rapport geeft echter ook aan dat er reden tot zorg blijft.

De internationale zorg wordt versterkt doordat Iran er tevens naar streeft de huidige 1300 kilometer ver reikende Shahab-raket te vervangen door een raket met een groter bereik. Dat maakt het mogelijk om vanaf relatief veilige locaties diep in het binnenland van Iran een land als Israël te bereiken. Een dergelijke raket zou in combinatie met een kernwapen de strategische positie van Iran aanzienlijk versterken.

6.1.2 Noord-Korea

Het nucleaire en overbrengingsmiddelenprogramma van Noord-Korea was al geruime tijd reden tot zorg, zeker nadat Noord-Korea uit het non-proliferatieverdrag trad. In oktober 2006 heeft Noord-Korea een ondergrondse kernproef uitgevoerd. Hoewel de kracht van deze explosie kleiner was dan verwacht, heeft Noord-Korea hiermee aangetoond dat het over de kennis en middelen beschikt om een eigen kernexplosief te produceren. Na deze kernproef kregen de Six-Party-Talks (tussen de V.S., China, Rusland, Noord-Korea, Zuid-Korea en Japan) begin 2007 een nieuwe impuls. Maandenlange onderhandelingen, in het bijzonder tussen de Verenigde Staten en Noord-Korea, hebben tot een overeenkomst geleid waarbij Noord-Korea zijn enige nucleaire reactor te Yongbyon zou ontmantelen in ruil voor economische en humanitaire hulp. In oktober 2007 hebben Amerikaanse inspecteurs in Yongbyon voorbereidingen getroffen voor deze ontmanteling. De ontmanteling van de Yongbyon-reactor wordt internationaal en in de regio gezien als een stap in de goede richting, maar er blijft reden tot zorg en oplettendheid.

Ook de rol van Noord-Korea als secundaire proliferator blijft een aandachtspunt. Deze rol blijkt uit de waarneming dat Noord-Koreaanse rakettechnologie de basis vormt van bijna alle langeafstandsraketten van landen van zorg, waaronder die van Iran en Pakistan. Noord-Korea verkoopt zijn relatief hoogontwikkelde rakettechnologie (aan andere landen van zorg) om zijn zwakke economie te ondersteunen.

6.1.3 Syrië

Syrië leidt een van de meest actieve programma's voor de ontwikkeling van chemische wapens en hun overbrengingsmiddelen in het Midden-Oosten en verricht bovendien onderzoek naar biologische strijdmiddelen. Syrië heeft de opvatting dat het land het recht heeft zich met alle mogelijke middelen tegen Israël te verdedigen, maar geeft aan het gebruik van onconventionele wapens alleen te overwegen wanneer de eigen soevereiniteit in gevaar komt.

6.1.4 Pakistan

Het nucleaire programma van Pakistan blijft zich verder ontwikkelen, ondanks de ophef die in 2004 ontstond over het Khan-verwervingsnetwerk. Uit satellietbeelden blijkt dat Pakistan naast de nog niet voltooide Khushab II-reactor is begonnen met de bouw van een additionele Khushab III-reactor. Het betreft hier naar alle waarschijnlijkheid zwaarwaterreactoren. Ze zijn evenals de nabijgelegen Khushab I-reactor niet formeel aangemeld en staan derhalve niet onder de waarborgen

van het IAEA. De eerste, reeds in werking zijnde Khushab I-zwaarwaterreactor speelt een belangrijke rol in het Pakistaanse nucleaire wapenprogramma. Het is nog onduidelijk wanneer de nieuwe reactoren gereed zullen zijn.

6.2 Verwerving

Ook in 2007 had de AIVD intensief contact met het ministerie van Economische Zaken over de export van goederen naar landen van zorg. Ten opzichte van 2006 verdubbelde het aantal door de AIVD uitgebrachte adviezen naar aanleiding van aangevraagde exportvergunningen tot tachtig. De inspanningen van de AIVD op het Iran-exportdossier zijn mede naar aanleiding van de implementatie van VN-resolutie 1737 en de daaruit voortvloeiende Sanctieregeling Iran 2007 toegenomen.

Panorama

port

PH... F

06.00 BAGGAGE DROPOFF
15.00

7 Landenonderzoeken

De Inlichtingentaak Buitenland van de AIVD vindt zijn oorsprong in artikel 6, tweede lid, onder d, van de Wiv 2002. Dit artikel regelt dat de onderwerpen voor onderzoeken betreffende andere landen worden vastgesteld door de minister-president, in overeenstemming met de ministers van BZK en Defensie. Het op 28 november 2006 door de minister-president getekende Aanwijzingsbesluit was van kracht tussen 1 januari 2007 en 1 januari 2008. In artikel 1 van dit besluit worden de onderwerpen weergegeven waarnaar de AIVD en MIVD in het kader van de nationale veiligheid onderzoek verrichten:

- a. ontwikkelingen op het gebied van internationaal terrorisme;
- b. ontwikkelingen in landen die relevant zijn in het kader van de proliferatie van massavernietigingswapens en hun overbrengingsmiddelen;
- c. politieke, etnische of religieuze spanningen of geschillen in specifieke landen of regio's, ongeacht of zij binnen of tussen landen optreden, die kunnen leiden tot een bedreiging voor de internationale stabiliteit of de internationale rechtsorde;
- d. ontwikkelingen die de Nederlandse en Europese energievoorzieningszekerheid in gevaar kunnen brengen.

Het midden van het jaar stond in het teken van intensief overleg tussen AZ, BZ, MIVD en AIVD over het Aanwijzingsbesluit 2008-2012, wat resulteerde in een Aanwijzingsbesluit voor de Inlichtingentaak Buitenland dat:

- zich richt op het inwinnen van politieke inlichtingen;
- leidt tot onderzoek naar een beperkt aantal landen;
- voorziet in een 'early warning/quick response'-taak;
- een langere looptijd kent.

Het nieuwe Aanwijzingsbesluit, dat in hoofdzaak gebaseerd is op de inlichtingenbehoefte van het ministerie van Buitenlandse Zaken, wordt weliswaar voor vier jaar vastgesteld, maar wordt jaarlijks geëvalueerd en aangepast indien de inlichtingenbehoefte dat vraagt.

De verzamelde inlichtingen stellen de Nederlandse regering in staat, bij het bepalen van standpunten over het buitenlands beleid en bij het voeren van internationale onderhandelingen, te beschikken over informatie die via andere, bijvoorbeeld diplomatieke, kanalen niet of moeilijk te verkrijgen is. Het gaat om gegevens die van belang zijn voor de nationale veiligheid en alleen met de inzet van inlichtingen- en veiligheidsdiensten verkregen kunnen worden.

De inlichtingentaak staat ook ten dienste van gezamenlijke Europese en bondgenootschappelijke of volkenrechtelijke belangen die relevant worden geacht voor de nationale veiligheid. Opbrengsten van de Inlichtingentaak Buitenland kunnen worden ingebracht in bilateraal en multilateraal verband.

De verantwoording van de werkzaamheden verricht in het kader van het Aanwijzingsbesluit leent zich niet voor openbare verslaglegging, aangezien dit inzicht zou geven in de subjecten van onderzoek en de daaraan verbonden vraagstelling. De Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten van de Tweede Kamer wordt zo nodig nader geïnformeerd over (de uitkomsten van) onderzoeken die voortvloeien uit het Aanwijzingsbesluit. Hieronder wordt nog wel in algemene zin ingegaan op het thema energievoorzieningszekerheid.

7.1 **Energievoorzieningszekerheid**

In 2007 is de AIVD voortgegaan met onderzoek naar risico's voor de energievoorzieningszekerheid. Het grootste probleem is de voortdurende groei van de vraag naar olie en gas in opkomende economieën als China en India en het daarbij achterblijvende aanbod. In 2007 is de olieprijs dan ook geleidelijk opgeklommen van ruim \$50 naar bijna \$100 per vat en volgde de gasprijs die ontwikkeling. In deze situatie van toenemende krapte op de markt nam het belang van de Organisatie van Olieproducerende Landen (OPEC) toe. Ook werd deze organisatie uitgebreid met de leden Angola en Ecuador.

Er ligt een verder groeiende afhankelijkheid van de EU van de Russische gasvoorraden in het verschiet. De EU is echter in toenemende mate verontrust over beperking en uitstel van investeringen in de Russische gasproductie. Ook de groeiende staatsinvloed op de Russische energiesector en daarmee de mogelijkheid dat Rusland zijn energiepositie voor geopolitieke doeleinden zal gebruiken, baart de EU zorgen.

Hoewel zeker een potentieel risico is terrorisme niet het grootste punt van zorg voor de energievoorzieningszekerheid, omdat de sector goed beveiligd is. Instabiliteit is een chronisch probleem in Irak en Nigeria, terwijl in Iran en Venezuela de productie van energie achterblijft bij de mogelijkheden.

Alternatieve energiebronnen als kernenergie, schone steenkool, biobrandstoffen, wind- en zonne-energie zijn weliswaar aantrekkelijker geworden bij de hoge prijzen voor olie en gas, maar hebben de toename van de vraag naar olie en gas niet kunnen verhinderen. Tekort aan materieel en personeel in de energiesector vergroot het

probleem. De vooruitzichten voor de energievoorzieningszekerheid zijn eind 2007 negatiever dan een jaar geleden.

8 Beveiligingsbevordering

De AIVD heeft tot taak te bevorderen dat de verantwoordelijke en bevoegde instanties zorgen voor adequate beveiliging. De AIVD richt zijn beveiligingsbevorderende activiteiten vooral op de taakvelden bijzondere informatie, vitale sectoren, personen, objecten en diensten behorend tot het rijk domein, en andere aandachtsgebieden die in relatie tot de nationale veiligheid zijn benoemd.

8.1 Visie op de beveiligingsbevorderende taak

In 2007 is de visie ten aanzien van de beveiligingsbevorderende taak nader uitgewerkt. De belangrijkste verandering is dat de focus van de werkzaamheden van de AIVD is verschoven van weerstandsverhogend adviseren naar het op maat aanbieden van dreigingsinformatie, waarbij wordt geredeneerd vanuit de te beschermen (nationale veiligheids)belangen. Daarbij ligt het accent op dreigingen tegen vitale sectoren, bijzondere informatie en dossiers die voortkomen uit verplichtingen op grond van een internationale overeenkomst. De belangdragers kunnen op basis van de dreigingsinformatie zelf de noodzakelijke maatregelen treffen. De verwachting is dat per maart 2008 daadwerkelijk kan worden gestart met de nieuwe werkwijze. In 2007 is in overleg met de externe betrokkenen gewerkt aan het overdragen van taken die de AIVD als gevolg van de nieuwe visie niet meer zal vervullen. Daarin wordt grotendeels voorzien door de oprichting en invulling van het NAVI (zie 8.4) en de overdracht van taken in het kader van het Vir-bi (zie 8.5).

8.2 Stelsel Bewaken en Beveiligen

In algemene zin geldt dat de verantwoordelijkheid voor de eigen veiligheid primair bij de burger zelf ligt, bij de organisatie waartoe deze behoort en bij het decentrale gezag. In aanvulling daarop heeft de rijksoverheid een bijzondere verantwoordelijkheid voor een bepaalde groep personen, objecten en diensten, omdat het nationaal belang vergt dat zij veilig en ongestoord kunnen functioneren. Dit is onder andere van toepassing op ministers en staatssecretarissen en op in ons land gevestigde internationale organisaties. Deze worden gerekend tot het zogenaamde rijk domein. De NCTb stelt, als verantwoordelijke voor het stelsel Bewaken en Beveiligen, formeel de niveaus van dreiging binnen het rijk domein vast.

In november 2006 is een wetswijziging van kracht geworden op basis waarvan dreigings- en risicoanalyses door de AIVD worden opgesteld voor personen, objecten

en diensten die zijn opgenomen in het rijksdomein. In het kader van deze nieuwe (E-)taak kan de AIVD gericht onderzoek doen naar potentiële dreigingen, ook buiten de reguliere aandachtsgebieden van de dienst. Bij de uitvoering daarvan is de inzet van bijzondere inlichtingenmiddelen niet toegestaan. Op basis van de E-taak levert de AIVD evenals de MIVD en het KLPD informatieproducten aan de NCTb, waarin concrete en voorstelbare dreigingen in relatie tot een bedreigde worden weergegeven.

In 2007 heeft de AIVD ten aanzien van personen, objecten en diensten meer dan 270 dreigingsproducten opgesteld. Het grootste deel daarvan had betrekking op ICTY-getuigen, nationale politici, grote evenementen, diplomatieke personen en objecten en buitenlandse bezoeken. Bijzondere evenementen vergden in 2007 minder aandacht dan in 2006. Daarentegen was er frequent aanleiding voor het opstellen van dreigingsinschattingen met betrekking tot een klein aantal politici.

8.3 Alerteringssysteem Terrorismebestrijding

Het Alerteringssysteem Terrorismebestrijding (ATb) heeft tot doel overheidsdiensten en bedrijfssectoren in staat te stellen zich tijdig voor te bereiden op een vastgestelde terroristische dreiging. De NCTb is verantwoordelijk voor het functioneren van het ATb. De AIVD heeft in 2007 dreigingsanalyses opgesteld over de sectoren die aangesloten zijn op het ATb, te weten: luchthavens, zeehavens, olie en chemie, drinkwater, spoor en metro, stads- en streekvervoer, gas, elektriciteit en nucleair. Op basis van deze dreigingsanalyses heeft de NCTb een formeel dreigingsniveau vastgesteld.

8.4 Vitale sectoren

In november 2006 heeft de ministerraad ingestemd met de oprichting van een Nationaal Adviescentrum Vitale Infrastructuur (NAVI). Het NAVI is in april 2007 formeel van start gegaan en heeft als doelstelling een structurele en bestendige bescherming van de vitale infrastructuur te realiseren. De AIVD draagt daaraan bij door dreigingsinformatie te delen met het NAVI. Tevens detacheert de AIVD bij het NAVI medewerkers die kennis en expertise inbrengen op het gebied van risicoanalyses en beveiliging. In eerste instantie is het NAVI ingericht voor een periode van twee jaar, onder verantwoordelijkheid van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). Na evaluatie van die periode wordt besloten over de definitieve vorm, positie en financiering van het NAVI.

De AIVD brengt ook dreigingsinformatie in bij het Nationaal Informatieknooppunt Cybercrime (NICC), een samenwerkingsverband onder verantwoordelijkheid van het ministerie van Economische Zaken. Het NICC richt zich op het uitwisselen van informatie over dreigingen tegen en kwetsbaarheden van vitale infrastructuur, meer specifiek op cybercrime. Van overheidszijde wordt bijgedragen door het KLPD, Govcert (Government Computer Emergency Response Team) en de AIVD.

8.5 Bijzondere informatie

De AIVD bevordert de beveiliging van bijzondere informatie door bij te dragen aan de totstandkoming van nationale en internationale regelgeving, door beveiligingsadviezen aan overheidsinstanties en bedrijven te geven en door het ontwikkelen en keuren van informatiebeveiligingsproducten.

8.5.1 Voorschrift informatiebeveiliging rijksdienst - bijzondere informatie (Vir-bi)

Het Vir-bi geeft regels voor de beveiliging van bijzondere informatie bij de rijksdienst. In 2007 is bij de ministeries geïnventariseerd hoe het staat met de implementatie van het Vir-bi en welke problemen daarbij zijn ondervonden. Op basis van de bevindingen is zowel een voorstel opgesteld voor aanpassing van het Vir-bi als voor problemen die voortvloeien uit het gegeven dat de beveiliging van bijzondere informatie beleidsmatig gescheiden is van die van andere overheidsinformatie. Deze activiteiten hebben plaatsgevonden onder coördinatie van een interdepartementale werkgroep, die onder het Coördinerend Beraad Integrale Beveiliging (CBIB) valt. De directie Personeel, Organisatie en Informatie Rijk (POIR) van het ministerie van BZK, die reeds verantwoordelijk is voor het Voorschrift informatiebeveiliging rijksdienst (Vir), neemt begin 2008 de beleidscoördinerende rol ten aanzien van het Vir-bi over.

8.5.2 Werkgroep Bijzondere Informatiebeveiliging

De ministeries van Defensie, Buitenlandse Zaken, Justitie, BZK en Algemene Zaken nemen deel aan de Werkgroep Bijzondere Informatiebeveiliging (WBI). Deze werkgroep geeft richting aan de werkzaamheden en het beleid van het Nationaal Bureau voor Verbindingsbeveiliging (NBV) op het gebied van ICT-beveiliging van bijzondere informatie. Het NBV bevordert de beveiliging van bijzondere informatie bij de overheid met gekeurde en ontwikkelde informatiebeveiligingsproducten. De werkgroep komt vier keer per jaar bijeen onder voorzitterschap van de AIVD. De WBI heeft in 2007 ingestemd met de uitgangspunten van een verandertraject dat tot doel heeft de relatie tussen het NBV en zijn klanten te herzien.

Op advies van de WBI zijn in 2007 nieuwe producten goedgekeurd voor de beveiliging van gerubriceerde overheidsinformatie. Het gaat onder andere om producten voor de bescherming van gerubriceerde informatie op USB-sticks, harde schijven en vaste en mobiele spraakverbindingen. Dit jaar is het initiatief genomen voor ontwikkeling van de volgende generatie secure gsm's, namelijk de Tiger gsm's van Sectra.

In 2007 is een traject gestart om de relatie tussen het NBV en zijn klanten te herijken. In dit traject werd duidelijk dat ministeries meer en andere vragen willen stellen aan het NBV. Daarom zijn voorstellen gedaan op het gebied van klantgerichtheid, productontwikkeling, productevaluatie en advies, in lijn met de bevindingen bij de evaluatie van het Vir-bi. Daarin werd geconstateerd dat het NBV bij de behoeftebepaling afstemming moet zoeken met alle departementen. De RNV heeft in lijn hiermee besloten een voorstel te willen ontvangen voor de aansturing en centrale financiering van het NBV. In 2008 zal een besluit genomen worden.

8.5.3 National Security Authority (NSA)

De NSA is op nationaal niveau verantwoordelijk voor de beveiliging van gerubriceerde informatie die afkomstig is van internationale organisaties zoals de NAVO en de EU. In Nederland is het NSA-schap een verantwoordelijkheid van de ministers van Defensie en Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, waarbij de laatste haar taken heeft gedelegeerd aan de AIVD. Het ministerie van Defensie richt zich op de beveiliging in de militaire sector en de AIVD op de civiele sector. De onderlinge coördinatie en de woordvoering berusten bij de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. De NSA voert regelmatig inspecties uit bij alle nationale instanties die de beschikking hebben over gerubriceerde informatie van internationale herkomst en screent personeel dat toegang heeft tot deze informatie. In 2007 zijn in samenwerking met de MIVD zo'n 180 bedrijfsbezoeken afgelegd. Via zijn vertegenwoordigers in de security committees en de daaraan verbonden werkgroepen draagt de AIVD bij aan de ontwikkeling van het beveiligingsbeleid en de beveiligingsregelgeving van onder andere de NAVO en de EU.

In 2007 heeft de AIVD in de hoedanigheid van Appropriately Qualified Agency (AQUA) een tweedelandevaluatie van cryptoapparatuur ten behoeve van de EU uitgevoerd. Deze taak volgt uit het NSA-schap. Daarnaast heeft de in Nederland met Sectra ontwikkelde secure gsm een tweedelandevaluatie ondergaan en is gebruik van de gsm formeel toegelaten voor communicatie tot en met het beveiligingsniveau geheim. Sindsdien kan het product van Sectra ook worden gebruikt voor de communicatie van EU-informatie tot en met het niveau EU-secret.

8.5.4 Host nation

Nederland is gastland van een aantal internationale organisaties en moet instaan voor het ongestoord functioneren van deze organisaties. De AIVD adviseert aan deze instellingen over veiligheidsrisico's die bestaan ten aanzien van de gebouwen, het personeel en de bezoekers.

8.6 Overige activiteiten

8.6.1 Opheffen Meldpunt Integriteitsaantastingen (Mepia)

In juni 2006 heeft de minister van BZK aan de Tweede Kamer gemeld dat het Meldpunt Integriteitsaantastingen (Mepia) op afzienbare termijn bij de AIVD zou worden opgeheven. De ministers van Justitie en BZK hebben besloten tot een pilot voor een landelijk meldpunt voor integriteitsaantastingen bij het bestaande meldpunt Meld Misdaad Anoniem (M). De pilot is in september 2007 gestart. Mepia is per 31 december 2007 opgeheven.

8.6.2 Stemmachines

De voorzieningenrechter van de rechtbank te 's-Gravenhage heeft de minister van BZK op 5 februari 2007 opgedragen een nieuw onderzoek te laten doen naar de effectiviteit van aanpassingen aan de NewVote stemmachine. Vanwege de expertise waarover de AIVD beschikt, is de uitvoering daarvan aan de AIVD opgedragen. Het onderzoek wees uit dat het stralingsprofiel van de geteste modellen weliswaar was aangepast sinds de metingen van 2006, maar dat nog steeds compromitterende straling buiten een straal van vijf meter kon worden gemeten. Op basis van deze bevindingen concludeerde de minister van BZK dat onvoldoende verbetering te zien was, zodat de schorsing die in 2006 was ingesteld op het gebruik van deze machines werd gehandhaafd.

9 Vertrouwensfuncties en veiligheidsonderzoeken

Misbruik van de mogelijkheden die sommige functies bieden kan leiden tot schade aan de nationale veiligheid. De minister die verantwoordelijkheid draagt voor een beleidsterrein kan daarbinnen om die reden, in overeenstemming met de minister van BZK, vertrouwensfuncties aanwijzen. Op een dergelijke functie mogen alleen personen worden benoemd nadat de AIVD een Verklaring van Geen Bezwaar (VGB) heeft afgegeven. De AIVD verstrekt of weigert een VGB op basis van een veiligheidsonderzoek, dat tot doel heeft vast te stellen of er voldoende waarborgen zijn dat de betreffende persoon de uit de vertrouwensfunctie voortkomende verplichtingen getrouwelijk zal vervullen. Het onderzoek spitst zich toe op feiten en omstandigheden die vanuit het oogpunt van de nationale veiligheid van invloed kunnen zijn op het functioneren in de betreffende vertrouwensfunctie.

De diepgang waarmee een veiligheidsonderzoek wordt uitgevoerd is afhankelijk van de mate waarin de nationale veiligheid kan worden geschaad. Er worden drie niveaus van diepgang onderscheiden, waarbij een A-onderzoek het meest diepgaand en een C-onderzoek de lichtste variant is. Bovendien bestaan er specifieke categorieën vertrouwensfuncties in de burgerluchtvaart, bij de Nederlandse politie en bij de Dienst Koninklijk Huis. De AIVD heeft respectievelijk de Koninklijke Marechaussee (KMar), de Nederlandse politie en de Dienst Koninklijke en Diplomatieke Beveiliging gemandateerd om deze veiligheidsonderzoeken uit te voeren.

9.1 Ontwikkelingen

Overschrijding van de termijn van acht weken die in de Wet veiligheidsonderzoeken (Wvo) voor het afronden van een veiligheidsonderzoek is vastgelegd, is voortdurend een probleem geweest. Dit wordt deels veroorzaakt doordat de vraag naar veiligheidsonderzoeken structureel groter is dan kan worden uitgevoerd en deels doordat een zorgvuldige uitvoering van een onderzoek soms meer tijd vergt. Het dienen van de nationale veiligheid prevaleert boven het behalen van de wettelijke termijn. Tijdens de behandeling van een voorstel tot wijziging van de Wvo heeft de Kamer aangegeven aan de gestelde termijn te willen vasthouden. In 2008 wordt aan de problematiek van termijnoverschrijding hoge prioriteit toegekend. Daarvoor is in 2007 de basis gelegd.

De AIVD werkt aan actualisering van de criteria voor het aanwijzen van vertrouwensfuncties en het uitvoeren van veiligheidsonderzoeken. Deze inhoudelijke herziening krijgt verder vorm als de problematiek van de structurele termijnoverschrijding is opgelost.

9.2 Verbeterprogramma ‘Sneller veiliger’

In 2007 is een start gemaakt met de uitvoering van het verbeterprogramma ‘Sneller veiliger’. Dat zorgt ervoor dat vanaf 1 mei 2008 bij het in behandeling nemen van veiligheidsonderzoeken geen sprake meer is van vertraging door werkachterstanden en dat vanaf 1 september 2008 95% van alle A-veiligheidsonderzoeken (de meest diepgaande categorie) binnen de wettelijke termijn van acht weken wordt afgerond. Uitgangspunt blijft dat zorgvuldigheid vóór snelheid van uitvoering gaat. In twee situaties komt het behalen van de achttwekentermijn voorspelbaar in het geding: wanneer als gevolg van langdurig verblijf in het buitenland sprake is van onvoldoende gegevens over de kandidaat-vertrouwensfunctionaris, of wanneer diepgaander onderzoek nodig is om voldoende waarborgen te verkrijgen.

Een uitzondering geldt voor de bestaande werkvoorraad van veiligheidsonderzoeken naar zittend personeel bij de politie, in verband met de gefaseerde invoering van veiligheidsonderzoeken. De AIVD werkt de A-onderzoeken binnen deze werkvoorraad in een periode van drie jaar weg. De Nederlandse politie, die onder verantwoordelijkheid van de AIVD de minder diepgaande veiligheidsonderzoeken uitvoert, doet hetzelfde met de werkvoorraad voor die categorie zogeheten P-onderzoeken.

Het aanwijzen van vertrouwensfuncties geschiedt sinds 2007 aan de hand van een leidraad met criteria voor het vaststellen van de mate van kwetsbaarheid van functies. Bij enkele departementen en het merendeel van de Nederlandse politie zijn de lijsten vertrouwensfuncties dit jaar geactualiseerd op basis van die criteria. Dat heeft bijgedragen aan aanscherping van het aanwijsproces en daardoor tot reductie van het aantal vertrouwensfuncties. Op basis van de nieuwe lijsten worden formele uitvoeringsafspraken gemaakt tussen de AIVD en de betrokken instanties. De overige departementen en Hoge Colleges van Staat stellen in 2008 samen met de AIVD nieuwe vertrouwensfunctielijsten op en maken dan uitvoeringsafspraken. In 2007 zijn nieuwe vertrouwensfuncties aangewezen bij het Openbaar Ministerie.

Een proef met het versnellen van veiligheidsonderzoeken door rechtstreekse sturing op het voorkomen van wachttijden in het uitvoeringsproces leidde tot een reductie van de doorlooptijd van onderzoeken tot minder dan acht weken. Deze manier van werken wordt in 2008 algemeen ingevoerd. Met ingang van 2007 is tijdelijk extra capaciteit toegevoegd om de gestelde doelen te realiseren.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties zal, zoals afgesproken, de Tweede Kamer halfjaarlijks informeren over de voortgang van het verbeterprogramma ‘Sneller veiliger’.

9.3 Veiligheidsonderzoeken politie

9.3.1 Project Veiligheidsonderzoeken Politie

Sinds 2001 voert de AIVD veiligheidsonderzoeken uit bij de Nederlandse politie. De A-onderzoeken worden door de AIVD uitgevoerd, de P-onderzoeken onder mandaat door de Nederlandse politie zelf. Destijds is een inschatting gemaakt van de verwachte vraag naar A-onderzoeken en de hiervoor benodigde capaciteit. In de praktijk blijkt de vraag de beschikbare capaciteit ruimschoots te overschrijden. Dit heeft bijgedragen aan het ontstaan van aanzienlijke werkachterstanden. Begin 2007 heeft de minister van BZK ingestemd met een oplossing, opgesteld door de Directie Politie, de Raad van Hoofdcommissarissen en de AIVD, waardoor de doorlooptijd tot het wettelijke maximum van acht weken kan worden teruggebracht en achterstanden in de uitvoering kunnen worden ingelopen. De uitvoering wordt geregeld via het project *Veiligheidsonderzoeken Politie*, waarin wordt samengewerkt door alle betrokken partijen.

9.3.2 Herziening aanwijsbeleid en functieclustering

Voortvloeiend uit het project Veiligheidsonderzoeken Politie is in 2007 het beleid voor aanwijzing van vertrouwensfuncties bij de politie gewijzigd. Uitgangspunt bij het aanwijzen van vertrouwensfuncties bij de politie is nu dat niet-integer gedrag in de functie kan leiden tot schade aan de nationale veiligheid. Ook hier zijn criteria opgesteld om het aanwijsproces aan te scherpen.

Daarnaast zijn de vertrouwensfuncties bij de politie nu geclusterd op basis van gelijke kwetsbaarheid. Voor alle vertrouwensfuncties bij de politie geldt dezelfde aanwijzingsgrond: integriteit. Er doen zich alleen verschillen voor in de mate waarin men op functies binnen de politieorganisatie integriteitsbelangen kan aantasten. Daarop gebaseerd zijn twee clusters onderscheiden: de cluster A-vertrouwensfuncties en de cluster P-vertrouwensfuncties. Functieclustering heeft als grootste voordeel dat vertrouwensfunctionarissen hun VGB binnen dezelfde cluster kunnen 'meenemen' van de ene vertrouwensfunctie naar een andere. Deze benadering draagt in aanzienlijke mate bij aan het beperken van het aantal in te stellen veiligheidsonderzoeken.

9.4 Dynamisering veiligheidsonderzoeken

Om de veiligheid van de Nederlandse vliegvelden verder te verhogen hebben de ministers van Justitie en Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in september 2005 dynamisering van veiligheidsonderzoeken in de burgerluchtvaart aan de Tweede Kamer toegezegd. Dynamisering van het veiligheidsonderzoek houdt in dat de AIVD periodiek bestanden van justitie en politie raadpleegt om vast te stellen of daarin

gegevens zijn opgenomen die aanleiding kunnen zijn voor een herhaalonderzoek naar een vertrouwensfunctionaris. In 2007 is de wijziging van de Wvo, die noodzakelijk was voor toepassing van dynamisering, goedgekeurd door het parlement. De AIVD heeft inmiddels de vereiste aanpassingen doorgevoerd aan het informatiesysteem en op administratief gebied. Wat rest is het formaliseren van de geautomatiseerde navraag in de gegevensbestanden van politie en justitie voor dit doel. De AIVD heeft zich daartoe gewend tot de beheerders van de informatie: de Nederlandse politie en het ministerie van Justitie.

Zodra de dynamisering van veiligheidsonderzoeken in de burgerluchtvaart is ingevoerd, wordt gestart met de dynamisering van de overige veiligheidsonderzoeken.

9.5 Regelgeving

9.5.1 Wijziging Wvo

De in 2007 doorgevoerde wijziging van de Wvo omvat een verplichting voor werkgevers om veranderingen die van invloed kunnen zijn op het soort en aantal vertrouwensfuncties, door te geven aan de AIVD. Ook de beschrijving van wie in de Wvo als werkgever wordt aangemerkt, is herzien. In de uitvoering van veiligheidsonderzoeken kan gebruik worden gemaakt van politiegegevens en kan een herhaalonderzoek worden gestart zonder toestemming van betreffende vertrouwensfunctionaris. Daarnaast is in de wijziging de mogelijkheid tot het dynamiseren van veiligheidsonderzoeken opgenomen.

9.5.2 Toezichtsrapport op rechtmatigheid uitvoering Wvo

De Commissie van Toezicht betreffende de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten heeft in 2007 een rapport uitgebracht over de rechtmatigheid van de uitvoering van de Wvo. De AIVD heeft afgelopen jaar gewerkt aan de uitvoering van de aanbevelingen uit dit rapport. De commissie constateerde een verschil in de uitvoering van de naslagen die het KLPD doet in de politieregisters en het proces zoals beschreven in het Handboek Veiligheidsonderzoeken van de AIVD. De AIVD heeft het handboek aangepast op de uitvoeringspraktijk. De commissie beval aan het voor het veiligheidsonderzoek vastgestelde afwegingskader verder aan te scherpen. De AIVD verwacht dit in de loop van 2008 af te ronden.

In de uitvoering van veiligheidsonderzoeken door de MIVD en de AIVD doen zich op onderdelen verschillen voor. De commissie heeft een voorkeur kenbaar gemaakt voor eenduidige uitvoering van veiligheidsonderzoeken door beide diensten. Daar wordt naar gestreefd, al zal zich een zekere mate van verschil blijven voordoen als gevolg van afwijkende risico's die gelden voor vertrouwensfuncties in het algemeen ten opzichte van die voor vertrouwensfunctionarissen bij het ministerie van Defensie.

9.6 Algemene verantwoording over productie veiligheidsonderzoeken 2007

In 2007 zijn 54.543 veiligheidsonderzoeken in behandeling genomen. Tabel 1 biedt een overzicht van het aantal vertrouwensfuncties in 2007 en het aantal veiligheidsonderzoeken dat dit jaar in behandeling is genomen.

Tabel 1. Totaal aantal vertrouwensfuncties (v.f.) en in behandeling genomen veiligheidsonderzoeken (v.o.), periode 2005 t/m 2007

	2005		2006		2007	
	v.f.	v.o.	v.f.	v.o.	v.f.	v.o.
Rijksoverheid	5.960	2.423	6.259	1.831	6.499	1.494
Defensieorderbedrijven	18.500	2.362	18.500	2.230	20.800	2.412
Burgerluchtvaart	31.330	31.330	35.437	35.437	44.369	44.369
Politie	17.000	4.137	16.147	4.014	16.608	3.758
Koninklijk Huis	240	72	269	108	269	51
Vitale bedrijven	1.235	489	1.547	305	1.547	646
Diversen		1.502		1.626		1.813
Totaal	74.265	42.315	78.159	45.551	90.092	54.543

De 20.800 vertrouwensfuncties bij defensieorderbedrijven betreft het aantal vertrouwensfunctionarissen waarvoor de veiligheidsonderzoeken worden uitgevoerd door de MIVD en de AIVD. De AIVD voert de onderzoeken uit voor functies bij private ondernemingen. De stijging van het aantal vertrouwensfuncties bij defensieorderbedrijven ten opzichte van 2006 is onder meer een gevolg van het aantrekken van de Publiek Private Samenwerking (PPS) door het ministerie van Defensie, dat daarmee, onder andere, diverse technische onderhoudstaken en de exploitatie van militaire complexen aan marktpartijen gaat uitbesteden. Daar deze ontwikkeling zich verder zal doorzetten, is de verwachting dat het aantal vertrouwensfuncties in deze sector nog toeneemt.

De stijging van het aantal vertrouwensfuncties ten opzichte van 2006 deed zich grotendeels voor in de burgerluchtvaart. Eenieder die over een toegangspas moet beschikken voor structureel toegang tot het beschermd gebied bekleedt een vertrouwensfunctie. De tabel geeft daarom voor de burgerluchtvaart het aantal veiligheidsonderzoeken weer in plaats van het aantal vertrouwensfuncties.

De categorie Diversen betreft onderzoeken die de AIVD in het kader van de NSA-taken uitvoert op verzoek van een ander land of internationale organisatie.

Tabel 2. Veiligheidsonderzoeken in behandeling genomen door de AIVD

	2005	2006	2007
A-onderzoeken	2.969	2.584	2.694
P-onderzoeken	93	76	93
KH-onderzoeken	8	18	12
B-onderzoeken	8.328 (3.846 via KMar)	8.756 (3.708 via KMar)	9.702 (4.806 via KMar)
C-onderzoeken	1.035	364	482
Totaal	12.433	11.796	12.983

In 2007 zijn in totaal 277 verzoeken voor NAVO- en EU-clearances ontvangen.

Tabel 3. Overzicht aantal weigeringen

	Justitieel	Onvoldoende gegevens	Overige redenen
A-vertrouwensfunctie	0	0	4
A-vertrouwensfunctie politie	0	1	5
P-vertrouwensfunctie	0	2	2
B-vertrouwensfunctie	5	7	2
B-vertrouwensfunctie burgerluchtvaart	592	227	6
C-vertrouwensfunctie	0	0	0
Totaal	597	237	19

De categorie Overige redenen geeft weigeringen weer op basis van persoonlijke gedragingen en omstandigheden, en op basis van gegevens uit AIVD-registraties.

9.7 Ontwikkelingen bezwaar- en beroepsprocedure

Wanneer een (kandidaat-)vertrouwensfunctionaris van mening is dat een besluit om een VGB te weigeren of in te trekken ten onrechte is genomen, kan deze hiertegen

bezwaar instellen bij de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Eventueel heeft de betrokkene de mogelijkheid om in beroep en in hoger beroep te gaan tegen de beslissing op het bezwaar. Hieronder worden de aantallen en resultaten van de verzoek-, bezwaar- en beroepsprocedures betreffende veiligheidsonderzoeken schematisch weergegeven.

Tabel 4. Aantallen bezwaar- en beroepsprocedures 2007 (procedures die in 2007 zijn gestart en afgehandeld)

	Ingediend in 2007	Waarvan in hetzelfde jaar afgehandeld
Bezwaar	108	80
Beroep	31	17
Hoger beroep	7	3
Hoger beroep door min.	3	1
Voorlopige Voorziening (VoVo) bezwaar	5	4
VoVo beroep	8	8
VoVo hoger beroep	3	2

Een deel van de afgehandelde verzoek-, bezwaar- en beroepsprocedures betreft zaken die in 2006 zijn ingediend.

Tabel 5. Totaal in 2007 afgehandelde bezwaar- en beroepsprocedures (procedures die in 2007 en eerder zijn gestart en in 2007 zijn afgerond)

	Ongegrond	Gegrond	Niet-ontv.	Ingetrokken	Afgewezen	Toegew.	Afgeh.	Totaal
Bezwaar	70	22	26	4				122
Beroep	16	7	5	4				32
Beroep in stand laten rechtsgevolgen		2						2
Hoger beroep door appelland	4		1					5
Hoger beroep door minister		1						1
VoVo			2	2	6	5	15	30

In 2007 vertoonde het aantal ingediende Wvo-bezwaarschriften ten opzichte van 2006 een daling van 120 naar 108. 16 bezwaren hadden betrekking op afwijzingen op grond van de omstandigheid dat er onvoldoende gegevens van de (kandidaat)-vertrouwensfunctionaris dan wel zijn/haar partner bekend waren. De overige bezwaren zien voornamelijk op afwijzingen en intrekkingen van de Verklaring van Geen Bezwaar op grond van justitiële gegevens.

Het aantal ingediende beroepschriften is gestegen van 23 naar 31. Ook het aantal ingediende hoger beroepsprocedures is gestegen ten opzichte van 2006. In 2006 werden twee hoger beroepschriften ingediend, tegenover tien in 2007, waarvan drie door de minister.

In 2007 heeft de Raad van State een aantal relevante uitspraken gedaan. In twee zaken is door de Raad van State bevestigd dat tot de gegevens omtrent de persoonlijke omstandigheden van de (kandidaat)-vertrouwensfunctionaris ook gegevens behoren met betrekking tot de partner van de (kandidaat)-vertrouwensfunctionaris.

In een zaak waartegen de minister hoger beroep had ingesteld heeft de Raad van State (nogmaals) bevestigd dat de beoordeling of er onvoldoende waarborgen aanwezig zijn primair aan de minister is, die ter zake beoordelingsvrijheid heeft. Bovendien heeft de Raad van State in dezelfde uitspraak overwogen dat de omstandigheid dat bij een intrekking van de Verklaring van Geen Bezwaar de vertrouwensfunctionaris niet (langer) de vertrouwensfunctie kan vervullen inherent is aan het systeem van de Wvo en dat de daarmee samenhangende belangen van de vertrouwensfunctionaris geacht worden te zijn verdisconteerd in de regeling.

Ten slotte heeft de Raad van State in een uitspraak overwogen dat de Wvo weliswaar geen verplichting oplegt om inlichtingen te verschaffen of medewerking te verlenen aan het veiligheidsonderzoek, maar dat de weigering daarvan er wel toe kan leiden dat het veiligheidsonderzoek onvoldoende gegevens oplevert om een VGB af te geven. De Raad van State is van oordeel dat in een dergelijke situatie de minister ingevolge artikel 8, tweede lid, van de Wvo, de Verklaring van Geen Bezwaar op goede gronden heeft kunnen weigeren.

10 Sturing en verantwoording

10.1 Sturing

10.1.1 De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

De minister van BZK is verantwoordelijk voor het adequaat functioneren en de adequate taakuitoefening van de AIVD. De minister verzorgt de sturing en planning van de werkzaamheden zodanig dat de belangen van diverse onderdelen van het openbaar bestuur zo goed mogelijk worden gediend. Dit vereist enerzijds heldere prioriteitstelling in één bestuurlijke hand en anderzijds het afstemmen van deze prioriteiten met de diverse belangendragers c.q. behoeftezoekers. Met betrekking tot het aandachtsgebied contraterrorisme vindt bij voortduring nauw overleg plaats met in het bijzonder de minister van Justitie, tevens coördinerend minister voor terrorismebestrijding. Met betrekking tot de Inlichtingentaak Buitenland vindt intensieve afstemming plaats met de betrokken ministers, in het bijzonder met de minister-president, de minister van Buitenlandse Zaken en de minister van Defensie. De minister van BZK hecht ook sterk aan een goede afstemming met en informatievoorziening aan de lokale overheden.

Om de aansturing van en de prioritering binnen de taakuitoefening van de AIVD te verhelderen is in 2005 gestart met een nieuwe systematiek voor het opstellen van een AIVD-jaarplan. Bij het opstellen hiervan geeft de AIVD op grond van eigen kennis en inzichten een eigen prioritering aan. Vervolgens worden vanuit de AIVD gesprekken gevoerd met de belangrijkste politieke en ambtelijke relaties van de dienst om hun informatiebehoefte te vernemen. Op basis van de uitkomsten van beide trajecten wordt het conceptjaarplan bijgesteld en met de minister van BZK besproken. Het conceptjaarplan wordt besproken in het Comité Verenigde Inlichtingendiensten Nederland, voorgelegd aan de Raad voor de Nationale Veiligheid en vastgesteld in de ministerraad.

Het jaarplan geeft inzicht in de aandachtsgebieden van de AIVD voor een bepaald jaar en in de keuzes die de minister van BZK heeft gemaakt met betrekking tot de inzet van mensen en middelen. Elk jaar wordt de Tweede Kamer in de maand januari door de minister van BZK geïnformeerd over de hoofdlijnen van het jaarplan van de AIVD voor dat jaar.

10.1.2 De Raad voor de Nationale Veiligheid

De Raad voor de Nationale Veiligheid (RNV) is een onderraad van de ministerraad. Daarin bespreken de minister-president, de vicepremiers en de betrokken vakministers (van BZK, van Justitie, van Defensie en van Buitenlandse Zaken) maandelijks verschillende vraagstukken betreffende de nationale veiligheid. De RNV wordt voorbereid in twee ambtelijke voorportalen, te weten het Gezamenlijk Comité Terrorismebestrijding en het Comité Verenigde Inlichtingendiensten Nederland (zie ook 10.1.3 en 10.1.4).

Min of meer vaste agendapunten waren ook in 2007 de jaarplannen van de AIVD en de MIVD; de aanwijzing van onderwerpen voor de Inlichtingentaak Buitenland van de AIVD en de MIVD, en de rapportages over de uitvoering daarvan; het driemaandelijks door de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding (NCTb) opgestelde Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland (DTN) en de beleidsimplicaties daarvan; de voortgangsrapportages terrorismebestrijding die de ministers van BZK en van Justitie elk half jaar aan de Tweede Kamer zenden; en ontwikkelingen in internationale conflict- en spanningsgebieden. Daarnaast werd in 2007 gesproken over onder andere de dreiging die uitgaat van radicalisering, radicaal dierenrechtenactivisme en CBRN-terrorisme, over wetgevingsaangelegenheden zoals de rapportage over de implementatie en evaluatie van het besluit Vir-bi en over politieke en operationele actualiteiten.

De RNV heeft een sterk beleidsmatig en in zekere zin operationeel karakter. Wetswijzigingen van bijvoorbeeld de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002 (Wiv 2002) en de Wet veiligheidsonderzoeken (Wvo) worden en zijn in 2007 besproken in een andere onderraad van de ministerraad: de Raad voor de Veiligheid en de Rechtsorde.

10.1.3 Gezamenlijk Comité Terrorismebestrijding

Het Gezamenlijk Comité Terrorismebestrijding (GCT) is een van de twee ambtelijke voorportalen van de RNV. In het GCT komen al die zaken aan de orde die specifiek betrekking hebben op terrorisme en de bestrijding daarvan. Het GCT wordt iedere maand bijeengeroepen en wordt voorgezeten door de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding (zie 11.1.2). Alle relevante organisaties die op rijksniveau te maken hebben met terrorismebestrijding hebben zitting in het GCT.

10.1.4 Comité Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

Het Comité Verenigde Inlichtingendiensten Nederland (CVIN) is naast het GCT een ambtelijk voorportaal van de RNV. Anders dan het GCT, waar alleen direct aan terrorisme gerelateerde vraagstukken op de agenda staan, kent het CVIN een breder aandachtsterrein binnen het kader van de nationale veiligheidsvraagstukken. Het CVIN vergadert maandelijks en wordt voorgezeten door de coördinator van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten van het ministerie van Algemene Zaken. In het CVIN hebben topambtenaren van de ministeries van BZK, Defensie, Justitie en Buitenlandse Zaken zitting.

10.2 Parlementaire zaken en wetgeving

De minister van BZK legt verantwoording af aan het parlement. De minister doet dit in het openbaar tegenover de Tweede Kamer als geheel en in vertrouwelijkheid en onder beding van geheimhouding tegenover de Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten van de Tweede Kamer, waarin in principe alle fractievoorzitters van de bij de laatste Tweede Kamerverkiezingen gekozen partijen zitting hebben. De rol van de Eerste Kamer is doorgaans beperkt tot wetgevingszaken, waaronder de begrotingsbehandeling.

10.2.1 Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

In de Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten van de Tweede Kamer legt de minister van BZK verantwoording af over zaken betreffende de AIVD die niet in het openbaar kunnen worden behandeld. De commissie was in 2007 samengesteld uit de fractievoorzitters van de in de Tweede Kamer vertegenwoordigde politieke partijen, met uitzondering van de voorzitters van de fracties die tijdens de lopende parlementaire periode zijn afgesplitst. Na de Tweede Kamerverkiezingen in november 2006 namen in 2007 ook de fractievoorzitters van de Partij van de Vrijheid en van de Partij voor de Dieren zitting in de CIVD. De Socialistische Partij beraadde zich in 2007 nog op haar deelname aan de CIVD. Op uitnodiging geeft de minister van BZK, daarbij ondersteund door HAIVD, mondeling nadere toelichting op de door de commissie aangedragen onderwerpen met betrekking tot de operationele werkzaamheden van de AIVD. Indien gewenst voorziet de minister de commissie bovendien schriftelijk van informatie. De minister informeert de commissie ook uit eigen beweging.

In 2007 heeft de commissie zesmaal met de minister overlegd. Hierbij zijn onder meer enkele toezichtsrapporten van de Commissie van Toezicht aan de orde geweest.

Tevens zijn in de commissie diverse terrorismegerelateerde onderwerpen besproken. Daarbij was ook de minister van Justitie aanwezig, gezien zijn verantwoordelijkheid op dit terrein. In 2007 bracht de commissie een werkbezoek aan de AIVD, met in het bijzonder aandacht voor het internet als aandachtsterrein van de AIVD.

10.2.2 De Tweede Kamer

In vergelijking met voorgaande jaren lag in 2007 in het verkeer met de Tweede Kamer het accent minder op de dreiging die uitgaat van terrorisme en de bestrijding daarvan, en meer op radicaliseringsprocessen en op rechts extremisme en dierenrechtenactivisme. Belangrijke onderwerpen waren in 2007 verder de wijziging van de Wet veiligheidsonderzoeken (Wvo) en van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002 (Wiv 2002).

De ministers van Justitie en van BZK stuurden in 2007 een samenvatting van het driemaandelijks Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland (DTN) en de halfjaarlijkse voortgangsrapportages terrorismebestrijding aan de Tweede Kamer, die deze vervolgens met de vaste commissies voor BZK en voor Justitie besprak.

Het jaar 2007 stond nog steeds in het teken van het optreden van de AIVD voorafgaand aan de moord op Theo van Gogh op 2 november 2004. Op 18 december 2006 zonden de ministers van BZK en van Justitie een brief aan de Tweede Kamer waarin, met de kennis en inzichten die zijn opgedaan in de strafprocessen tegen Mohammed B. en tegen de leden van de Hofstadgroep, werd teruggeblikt op het overheidsoptreden voorafgaand aan de moord. Naar aanleiding van overleg op basis van de brief heeft de minister van BZK de Commissie van Toezicht betreffende de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CTIVD) gevraagd onafhankelijk onderzoek te doen naar de afwegingsprocessen van de AIVD met betrekking tot Mohammed B. voorafgaand aan de moord.

Op 1 februari 2007 vond een Algemeen Overleg plaats over de jaarverslagen 2005 van de AIVD, de CIVD en de CTIVD, en over de brief van de minister van BZK d.d. 8 december 2006 over rechts extremisme. Op 20 maart 2007 werden vragen gesteld over dierenrechtenactivisme en over datzelfde onderwerp vond op 28 juli een spoeddebat plaats. De minister gaf aan dat vooralsnog geen terroristische dreiging uitgaat van rechts extremisme en dierenrechtenactivisme.

Op 5 september 2007 werden de jaarverslagen 2006 van de AIVD, de CIVD en de CTIVD met de Kamer besproken. De uitvoering van veiligheidsonderzoeken kreeg daarbij veel aandacht. Ook was er aandacht voor de wettelijke grondslag voor de

CT Infobox en voor het zo nodig begaan van strafbare feiten door agenten van de AIVD. De Kamer verzocht de minister van BZK ruimhartiger te zijn in het delen van kwantitatieve informatie met betrekking tot het functioneren en de aandachtsgebieden van de AIVD. De minister zegde toe in jaarplannen en jaarverslagen waar mogelijk meer kwantitatieve informatie op te nemen.

Vrijwel het gehele jaar door, maar vooral in de maanden oktober en november, is in het verkeer van en naar de Tweede Kamer veel aandacht besteed aan radicaliseringstendensen en de dreiging die daarvan uitgaat. Op 9 oktober bood de minister van BZK de AIVD-publicatie *Radicale dawa in verandering. De opkomst van islamitisch neoradicalisme in Nederland* aan de Tweede Kamer aan, waarover op 18 oktober een Algemeen Overleg heeft plaatsgevonden. De minister heeft de beleidsopvolging sterk geplaatst in het kader van het actieprogramma Polarisatie en Radicalisering, dat in diezelfde tijd aan de Kamer was gestuurd en daar is besproken. Naar aanleiding daarvan zijn moties ingediend waarin de regering wordt opgeroepen alert en terughoudend te zijn bij subsidieverstrekking aan radicale dawa-instellingen, en onderzoek te doen naar buitenlandse financiering en beïnvloeding van moskeeën in Nederland. In het kader van de perikelen rondom de bouw van de Westermoskee te Amsterdam zijn veel vragen gesteld over de invloed van Milli Görüs. Ook zijn vragen gesteld over de invloed van de Moslimbroederschap in Nederland.

10.2.3 Wetgeving

Op 16 oktober 2007 is het voorstel tot wijziging van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002 door de Tweede Kamer aanvaard. Deze wijziging hield verband met de verbetering van de mogelijkheden van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten om onderzoek te doen naar en maatregelen te nemen tegen terroristische en andere gevaren met betrekking tot de nationale veiligheid. Eind 2007 heeft de Eerste Kamer advies gevraagd aan het College Bescherming Persoonsgegevens over het wetsvoorstel. Dit advies is in december 2007 uitgebracht. In 2007 is ook een start gemaakt met de lagere regelgeving die volgt uit dit wetsvoorstel. In een algemene maatregel van bestuur wordt de verplichting tot gegevensverstrekking voor daarin aan te wijzen bestuursorganen en categorieën van financiële dienstverleners en vervoerders nader geregeld.

Het wetsvoorstel tot wijziging van de Wet veiligheidsonderzoeken ter verbetering van de uitvoerbaarheid en ter verduidelijking van de toepassing van deze wet is op 5 juni 2007 door de Tweede Kamer en op 9 oktober 2007 door de Eerste Kamer aangenomen (Stb. 508, 18 december 2007). Naast onder meer een regeling tot dynamisering van het veiligheidsonderzoek bevat het wetsvoorstel enkele wijzigingen van een overwegend juridisch-technisch karakter.

In 2007 is tevens gestart met de ambtelijke voorbereiding van een volgende wijziging van de Wiv 2002, waarin onder meer een algemene wettelijke grondslag voor bijzondere samenwerkingsverbanden van de diensten, zoals de CT Infobox, zal worden vastgelegd. Met dit laatste wordt mede uitvoering gegeven aan het standpunt van de minister van BZK ter zake in reactie op het rapport van de Commissie van Toezicht over de CT Infobox.

10.3 Communicatie

De proactieve communicatiebenadering van de AIVD is in 2007 verder uitgebouwd. De gewenste openheid van de dienst is begrensd door de beperkingen van de wettelijk vastgestelde bescherming van informatie over werkwijze en bronnen. Het gehanteerde motto hierbij is: open waar mogelijk, gesloten indien noodzakelijk. Door deze beperkingen ontstaan soms onjuiste beelden over de rol, taken en bevoegdheden van de AIVD, die door diezelfde beperkingen niet altijd kunnen worden ontkracht.

De dienst neemt initiatieven tot contacten met uiteenlopende doelgroepen, zoals mediavertegenwoordigers, studenten, bestuurders, samenwerkingspartners en algemene publieksgroepen. Doel daarvan is het verduidelijken van de rol van de AIVD in het veiligheidsbestel en het delen van kennis over (ongekende) dreigingen.

In 2007 gaf de AIVD naast het jaarverslag nog twee openbare publicaties uit:

- *Dierenrechtenactivisme in Nederland, springplank voor Europa* (15 juni 2007), met daarin de laatste ontwikkelingen op het gebied van het Nederlandse dierenrechtenactivisme, evenals een aantal ontwikkelingen in internationaal verband;
- *Radicale dawa in verandering. De opkomst van islamitisch neoradicalisme in Nederland* (9 oktober 2007). Hierin beschrijft de AIVD de nieuwe fase van moslimradicalisme: het islamitisch neoradicalisme.

Met deze publicaties deelt de dienst zijn analyse van bevindingen op onderzoeksterreinen die gerelateerd zijn aan de veiligheid van de Nederlandse samenleving. Daarnaast exploiteert de AIVD zijn kennis over dreigingen door deze te delen met bestuurders en andere belanghebbende organisaties op lokaal, regionaal en nationaal niveau.

Tijdens de Kinderboekenweek in oktober 2007 heeft de AIVD een speciale deelwebsite voor kinderen vanaf ongeveer tien jaar gelanceerd. Hier kunnen zij op een speelse manier kennis opdoen over de AIVD.

Voor de werving van nieuwe medewerkers heeft de AIVD een grootscheepse campagne

opgezet, waarbij gebruik wordt gemaakt van uiteenlopende massamediale middelen zoals advertenties in dag- en vakbladen, radiocommercials, websites en sms-berichten.

10.4 Notificatie

Ingevolge artikel 34 van de Wiv 2002 moet de AIVD vijf jaar na de beëindiging van bepaalde bijzondere bevoegdheden onderzoeken of daarvan verslag kan worden uitgebracht aan de persoon ten aanzien van wie de bevoegdheid in kwestie is uitgeoefend. Deze onderzoeksplicht is op 29 mei 2007 (vijf jaar na inwerkingtreding van de Wiv) van kracht geworden. Sindsdien worden notificatieonderzoeken uitgevoerd en is de CTIVD geïnformeerd over de beleidskaders die ter zake worden gehanteerd. De CTIVD is inmiddels van de eerste notificatievoorstellen op de hoogte gesteld.

10.5 Verzoeken tot kennisneming

Iedereen kan een verzoek tot kennisneming van eventueel bij de AIVD vastgelegde gegevens indienen. De te volgen procedure en voorwaarden die aan kennisneming zijn gesteld, zijn op de website www.aivd.nl terug te vinden. Zo komt uitsluitend informatie die niet langer actueel is voor de taakuitvoering van de AIVD voor informatieverstrekking in aanmerking. Niet-actuele gegevens worden echter evenmin verstrekt indien hiermee zicht kan worden verkregen op bronnen en werkwijzen van de AIVD. Persoonsgegevens van derden worden alleen verstrekt als het gaat om gegevens over een overleden echtgenoot, geregistreerd partner, kind of ouder van de aanvrager.

In 2007 is het aantal ingediende verzoeken tot kennisneming ten opzichte van het jaar 2006 toegenomen. Met name de maanden november en december 2007 vertoonden een opmerkelijke stijging ten opzichte van de overige maanden.

Het aantal verzoeken dat betrekking had op kennisneming van gegevens van derden waarbij geen sprake was van een familierechtelijke band is in 2007 aanmerkelijk verminderd. Het aantal ingediende bezwaarschriften is in dit verslagjaar licht gedaald. Alle aanvragen zijn binnen de wettelijke behandeltermijn afgehandeld.

Het aantal verzoeken dat in het afgelopen verslagjaar is ingediend bedraagt 178. Van deze verzoeken hadden er 122 betrekking op eventueel aanwezige gegevens over de verzoeker zelf, 29 verzoeken betroffen gegevens over overleden familieleden, 23 handelden om kennisneming van andere dan persoonsgegevens en vier verzoeken hadden betrekking op gegevens van derden.

In 2007 tekenden tien verzoekers bezwaar aan tegen weigeringen om kennisneming toe te staan, vier verzoekers gingen in beroep tegen de beslissingen op bezwaar en drie verzoekers gingen in hoger beroep tegen de uitspraken van de rechtbank. Van de procedures die in 2007 nog liepen werden tien bezwaren, acht beroepszaken en twee hoger beroepszaken afgehandeld. Van deze bezwaren zijn op één na alle bezwaren ongegrond verklaard. Ten aanzien van de beroepszaken is de AIVD in één zaak in het ongelijk gesteld. Hiertegen heeft de AIVD hoger beroep aangetekend en deze zaak loopt nog. Ten aanzien van de hoger beroepszaken is de AIVD steeds in het gelijk gesteld.

Werkvoorraad eind 2007

Verzoeken tot kennisneming	95
Bezwaarprocedures	2
Beroepsprocedures	5
Hoger beroepsprocedures	3

10.6 Klachten

De AIVD, de Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten van de Tweede Kamer, de Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten, de minister van BZK en de Nationale Ombudsman kunnen op grond van artikel 6 van de Wiv 2002 klachten ontvangen van burgers met betrekking tot (vermeend) handelen van de AIVD. Dergelijke klachten worden, als zij niet informeel afgehandeld kunnen worden, in eerste instantie behandeld door de minister, die daarbij advies inwint van de Commissie van Toezicht. Wanneer de klager geen genoegen neemt met de reactie van de minister op de klacht, kan deze zich vervolgens tot de Nationale Ombudsman wenden. In 2007 is de klachtregeling AIVD vastgesteld en gepubliceerd (Stcrt. 2007, nr. 177). Deze regeling vormt een nadere procedurele aanvulling op de Awb-klachtregeling en de bepalingen in de Wiv 2002 met betrekking tot de behandeling van klachten.

In 2007 heeft de minister één nieuwe klacht aan de Commissie van Toezicht voorgelegd, betreffende vermeende betrokkenheid van de AIVD bij detentie van de klager in het buitenland. Klager heeft de indruk dat er informatie-uitwisseling heeft plaatsgevonden tussen de AIVD en de geheime dienst van het betreffende land. De klacht werd in december 2007 ingediend en zal in 2008 worden afgehandeld.

10.7 **Commissie van Toezicht betreffende de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten**

De Commissie van Toezicht betreffende de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CTIVD) is een onafhankelijke commissie die toezicht uitoefent op de rechtmatige uitvoering van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002 en de Wet veiligheidsonderzoeken.

In 2007 heeft de commissie met betrekking tot de AIVD vijf toezichtsrapporten vastgesteld. Deze rapporten hadden betrekking op onderzoek naar de rechtmatigheid van het functioneren van de CT Infobox, van de uitvoering van de Wet veiligheidsonderzoeken door de AIVD, van uitvoering van onderzoek naar ongewenste bemoeienis van vreemde mogendheden, van de uitwisseling van gegevens tussen AIVD en IND en van het functioneren van de Regionale Inlichtingendiensten (RID'en) en de KMar. De eerste vier rapporten zijn in het verslagjaar, voorzien van een reactie van de minister van BZK, aan het parlement aangeboden. Het rapport inzake het laatstgenoemde onderzoek wordt in het begin van 2008 aan het parlement gezonden.

De bevindingen van de commissie waren over het algemeen positief van aard. De door de commissie gedane aanbevelingen zijn door de minister van BZK vrijwel allemaal overgenomen en worden - voor zover dat niet al is geschied - door de AIVD geïmplementeerd. Een enkele aanbeveling van de commissie vormde aanleiding tot de uitwerking van nadere regelgeving, in casu het voorzien in een wettelijke grondslag voor de CT Infobox. De rapporten en de aanbevelingen van de commissie alsmede de reactie van de minister van BZK daarop zijn zowel schriftelijk als mondeling in de Tweede Kamer aan de orde gesteld.

In 2007 had de commissie bovendien nog in onderzoek: de toepassing van de artikelen 25 en 27 van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002, een (vervolg)-onderzoek naar de door de AIVD uitgebrachte ambtsberichten in de periode oktober 2005 tot januari 2007, de rechtmatigheid van financieel-economische onderzoeken, de uitvoering van de buitenlandtaak, de rechtmatigheid van de samenwerking van de AIVD met buitenlandse inlichtingen- en veiligheidsdiensten en de wijze waarop de AIVD de door de minister gedane toezeggingen naar aanleiding van de rapporten 1 tot en met 10 van de commissie is nagekomen.

Naar aanleiding van het debat met de Tweede Kamer over de brief van 18 december 2006 inzake de evaluatie van het overheidsoptreden rondom de moord op de heer Van Gogh (Tweede Kamer, 2006-2007, 29 854, nr. 18) heeft de minister van BZK de CTIVD verzocht een onderzoek uit te voeren. Dit onderzoek heeft verificatie en

validatie tot doel van de door de minister aan de Tweede Kamer gepresenteerde afwegingsprocessen met betrekking tot de mate van aandacht van de AIVD voor Mohammed B. en van de door de minister van BZK daaraan verbonden conclusie dat niet in redelijkheid kan worden gesteld dat de AIVD met betrekking tot Mohammed B. tot andere afwegingen had moeten komen. Het desbetreffende rapport is begin 2008 aan de minister van BZK uitgebracht en, voorzien van een reactie van de minister, aan de Tweede Kamer aangeboden.

11 Samenwerking

Samenwerking met (strategische) relaties, belangendragers en buitenlandse inlichtingen- en veiligheidsdiensten is cruciaal voor het functioneren van de AIVD en dient verschillende belangen. Goed begrip van ontwikkelingen op relevante beleidsterreinen en van daarmee samenhangende behoeften bij afnemers en samenwerkingspartners is daar één van. Het kunnen benutten van reeds beschikbare informatie, soms van elkaars bronnen of van logistieke mogelijkheden is een ander en ook het uitwisselen van inschattingen en interpretaties met andere deskundigen is van grote waarde. Al deze vormen van samenwerking zijn er uiteindelijk op gericht partners door middel van informatievoorziening bruikbare handelingsperspectieven te bieden opdat geconstateerde dreigingen gereduceerd en/of het weerstandsvermogen verhoogd kunnen worden.

11.1 Samenwerking in Nederland

11.1.1 Lokaal bestuur

In 2007 is de samenwerking met het lokaal bestuur verder geïntensiveerd. Diverse burgemeesters en regionale colleges zijn geïnformeerd, op eigen verzoek dan wel op initiatief van de AIVD, bijvoorbeeld op het terrein van radicalisering. Behalve algemene informatie over trends of fenomenen informeerde de AIVD het lokaal bestuur over aangelegenheden met specifiek plaatselijke relevantie. Het ging hierbij onder meer om lokale activiteiten van radicale dierenrechtenactivisten en links- en rechts-extremistische groeperingen.

11.1.2 Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding

De AIVD had in 2007 frequent en intensief contact met de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding (NCTb), vanwege diens coördinerende taken en verantwoordelijkheden met betrekking tot het opstellen van het driemaandelijkse Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland, het ontwikkelen en vormgeven van het antiterrorismebeleid, het stelsel Bewaken en Beveiligen en de beveiliging van de burgerluchtvaart. De AIVD verschaft de NCTb op bovenstaande gebieden informatie en kennis over concrete en voorstelbare dreigingen.

De AIVD en de NCTb werken samen bij het aanwijzen van vertrouwensfuncties en het uitvoeren van veiligheidsonderzoeken in de burgerluchtvaart. Naast de

investering in de reguliere samenwerking is in 2007 in samenwerking de beleidsregel burgerluchtvaart ontwikkeld. De AIVD en de NCTb werken tevens samen aan een oplossing voor de screening van personen die op basis van een dagpas het beveiligde terrein van Schiphol kunnen betreden.

11.1.3 **Contraterrorisme Infobox**

De Contraterrorisme (CT) Infobox is een bijzonder samenwerkingsverband van AIVD, IND, KLPD, MIVD, OM, FIOD-ECD en FIU-NL, dat is ondergebracht bij de AIVD. Vanaf 1 september 2007 neemt ook de KMar op pilotbasis deel. In het voorjaar van 2008 wordt na evaluatie besloten of de participatie van de KMar structureel bestendig wordt. In 2007 is in een onderzoeksrapport van de Commissie van Toezicht betreffende de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CTIVD) bevestigd dat de CT Infobox rechtmatig zijn taken uitoefent.

De werkprocessen van de onderzoeken in de CT Infobox zijn in 2007 geüniformeerd, hetgeen onder andere betekent dat alle nieuw aangemelde subjecten individueel worden beoordeeld op de vraag of opname van het subject op de CT Infobox-lijst (CTI-lijst) te rechtvaardigen valt. Hiermee wordt uitvoering gegeven aan aanbevelingen uit het rapport van de CTIVD over de CT Infobox. In het convenant zal het Coördinerend Beraad (het sturend overleg van alle partners van de CT Infobox) worden vastgelegd. Tevens ontstaat de mogelijkheid om subjecten van de regionale infoboxen op de landelijke CTI-lijst te plaatsen.

Om de bundeling van beschikbare informatie te verbeteren neemt de CT Infobox deel aan het programma *Veiligheidsverbetering door Information Awareness* (VIA). Binnen dit programma, dat gecoördineerd wordt door de NCTb en waar de AIVD, het KLPD en het Nederlands Forensisch Instituut (NFI) aan deelnemen, loopt het project *Verbetering CT Infobox*. Dit project moet medio 2008 een zoekschilsysteem opleveren voor de CT Infobox. In 2007 is een functioneel ontwerp opgesteld voor dit systeem.

11.1.4 **Politie en Koninklijke Marechaussee**

Door de werkzaamheden van de Regionale Inlichtingendiensten (RID'en) en de Bijzondere Dienst van de Koninklijke Marechaussee (BD/KMar) nog beter in het werkproces van de AIVD te integreren is de effectiviteit van de inzet van de RID en BD in 2007 sterk verbeterd. Dit is bereikt door werkzaamheden directer aan te sturen en zo concreet mogelijk te formuleren tot welke resultaten deze moeten leiden. Dit blijkt onder andere uit de jaarlijkse inlichtingenbehoefteplannen (het sturingsinstrument voor de artikel 60 Wiv-relaties van de AIVD) die aan concreetheit en uniformiteit hebben gewonnen.

In 2007 is een pilot uitgevoerd om de samenwerking tussen de RID en de AIVD verder te verbeteren en het rendement van die samenwerking te verhogen. Hierbij werd een medewerker van een RID met een tweeledige taak als liaison bij de AIVD aangesteld: enerzijds om de informatiebehoefte vanuit de politieorganisatie aan de AIVD beter kenbaar te maken en anderzijds om de uitvoering van de werkzaamheden van de RID voor de AIVD te coördineren. Deze pilot is zeer positief geëvalueerd. De AIVD is voornemens alle korpsen de mogelijkheid te bieden een soortgelijke functionaris aan te wijzen.

11.1.5 Douane

Sinds de invoering van de Wiv 2002 kunnen medewerkers van de Belastingdienst conform artikel 60 van de Wiv worden belast met werkzaamheden voor de AIVD. De samenwerking met de Belastingdienst heeft inmiddels verder vorm gekregen door het besluit tot het oprichten van een inlichtingenafdeling bij de Douane. Daardoor kan de samenwerking met de Belastingdienst in 2008 verder worden geïntensiveerd.

11.1.6 Openbaar Ministerie

In het kader van terrorismebestrijding worden door zowel de AIVD als de politie onderzoeken uitgevoerd. Om te voorkomen dat opsporings- en inlichtingenonderzoeken met elkaar interfereren vindt periodiek (en zo nodig tussentijds) op diverse niveaus overleg plaats tussen het Openbaar Ministerie, het Korps Landelijke Politiediensten en de AIVD. Een strikte scheiding tussen justitiële en inlichtingenmatige onderzoeksactiviteiten blijft hierbij het uitgangspunt.

11.1.7 Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst

In 2007 is de samenwerking met de MIVD op een aantal punten geconsolideerd. De actiepunten die voortvloeiden uit een in 2006 gesloten convenant tussen AIVD en MIVD zijn vrijwel afgerond. Er zijn stappen gezet richting uitwisseling van personeel en de samenwerking in twee operationele taakgroepen heeft verder vorm gekregen. Vooral op het terrein van de Aanwijzing 2008 voor de Inlichtingentaak Buitenland heeft intensieve afstemming plaatsgevonden, die nu concreet wordt ingevuld. Er zijn afspraken gemaakt over verdergaande samenwerking binnen een daartoe te formeren gemeenschappelijke unit, die onderzoek verricht naar ontwikkeling, verwerving en proliferatie van massavernietigingswapens en daarvoor bestemde overbrengingsmiddelen.

Een ander aspect van geïntensiveerde samenwerking betreft de totstandkoming van de Nationale Sigint Organisatie (NSO), een organisatie die volledig verantwoordelijk is

voor alle technische aspecten van de verwerving ten behoeve van AIVD en MIVD van niet-kabelgebonden telecommunicatie. De middelen die voorheen bij de diensten in gebruik waren voor de onderschepping van niet-kabelgebonden telecommunicatie zijn overgedragen aan de NSO.

De AIVD neemt deel aan nationaal en internationaal overleg over CBRN-aanslagmiddelen en explosieven. Op nationaal niveau wordt op dit gebied actief met ketenpartners samengewerkt in het project *CBRN-terrorisme*, waarin activiteiten worden ontwikkeld die de kans op een CBRN-aanslag in Nederland moeten verkleinen, dan wel de effecten daarvan dienen te beperken. In het afgelopen jaar zijn ook op dit terrein de banden met de MIVD aangehaald. De informatie-uitwisseling is substantieel verbeterd en er zijn afspraken gemaakt om vanaf 2008 gezamenlijk producten ten behoeve van het project CBRN-terrorisme te gaan leveren.

De AIVD en de MIVD streven naar harmonisatie van de inrichting en de uitvoering van onderzoeken en het ontwikkelen van een gezamenlijk beoordelingskader. De diensten informeren elkaar over het uitvoeren van veiligheidsonderzoeken en verstrekken elkaar informatie die een eerder veiligheidsonderzoek heeft opgeleverd. Waar mogelijk erkennen zij elkaars verklaringen van geen bezwaar.

11.2 Europese samenwerking

De contacten van de AIVD met de instellingen van de Europese Unie zijn erop gericht de belangen van inlichtingen- en veiligheidsdiensten te behartigen, maar vooral ook om informatie te verstrekken ten behoeve van beleidsvorming in de veiligheidshoek. Dat laatste geschiedt veelal via het Situation Center (SitGen) binnen het Raadssecretariaat, maar incidenteel ook aan Europarlementariërs of aan de Europese Commissie.

De AIVD is actief betrokken bij de nationale standpuntbepaling op de voor de dienst relevante EU-onderwerpen in alle fasen van het EU-onderhandelingsproces. Onderwerpen in 2007 waren onder meer het Kaderbesluit dataprotectie, de aanpassing van het Kaderbesluit terrorisme uit 2002, aanpassing van maatregelen ter bevroering van tegoeden van terroristen, maar ook (politieke) conclusies van de Raad van Ministers op thema's als radicalisering.

Betrokkenheid bij de onderhandelingen in Brussel zelf vindt, wanneer nodig en nuttig, plaats door beleidsmedewerkers en experts van de dienst. Er wordt naar gestreefd in een vroeg stadium van beleidsvorming inhoudelijke input te leveren. De AIVD leverde aan verschillende door EU-instellingen of lidstaten georganiseerde seminars een bijdrage.

11.2.1 Joint Situation Centre

In 2007 heeft de AIVD enkele tientallen bijdragen geleverd voor analyses van het Joint Situation Centre (SitCen), dat een aanzienlijk deel van zijn terrorismerapportage deelt met Europol. Het betrof velerlei gebieden, van achtergronden van politieke ontwikkelingen in bepaalde landen tot analyses over modus operandi van terroristen en bijdragen voor dreigingsinschattingen. De SitCen-analyses zijn gebruikt in verscheidene fora in Brussel, met name in de Political and Security Committee (PSC), het Comité Terrorisme (COTER) en de Working Group on Terrorism (WGT). In contacten met EU-ambtenaren en bij interdepartementale overleggen werd de wenselijkheid van beleidsopvolging aangekaart.

11.2.2 Counter Terrorist Group

De Counter Terrorist Group (CTG) is een informeel samenwerkingsverband van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten van de EU-lidstaten, Noorwegen en Zwitserland. In CTG-verband wordt onder meer informatie uitgewisseld over (verijdelde) aanslagen, worden (dreigings)analyses opgesteld en wordt operationeel samengewerkt ten aanzien van specifieke thema's. Ook vanuit de CTG is het afgelopen jaar aan het Joint Situation Center van de Europese Unie geregeld input geleverd, opdat de inzichten en de analyses van de CTG beschikbaar komen voor beleidsmakers.

In 2007 is de samenwerking en informatie-uitwisseling binnen de CTG verder geïntensiveerd. De AIVD leidt een aantal projecten binnen de CTG, waaronder een CBRN-project en een studie naar doelwitselectie. In CTG-verband is verschillende malen gesproken over het AIVD-rapport *Radicale dawa in verandering. De opkomst van islamitisch neoradicalisme in Nederland*, dat voor een deel tot stand is gekomen door bijdragen van collega-diensten. De CTG diende tevens als platform voor intensieve informatie-uitwisseling over de (verijdelde) aanslagen in het Verenigd Koninkrijk, Duitsland en Denemarken. De AIVD was daardoor beter in staat ministers en belanghebbende samenwerkingspartners te informeren over de eventuele gevolgen voor het dreigingsniveau in Nederland.

11.2.3 Overige Europese samenwerkingsverbanden

11.2.3.1 Club de Berne

De Club de Berne (CdB) is een informeel samenwerkingsverband van veiligheidsdiensten van de EU, aangevuld met Zwitserland en Noorwegen. Binnen de CdB wordt informatie uitgewisseld en worden afspraken gemaakt over samenwerking op alle aandachtsterreinen van veiligheidsdiensten, waaronder terrorisme, spionage,

proliferatie, en in onderzoek op het internet. De CdB heeft zich in 2007 op initiatief van de AIVD nadrukkelijk beziggehouden met vraagstukken inzake de positie van diensten in een veranderende omgeving.

11.2.3.2 Forum

Forum is een samenwerkingsverband van de civiele inlichtingendiensten van de EU-landen. Binnen Forum wordt informatie uitgewisseld over veelal strategische belangen als veiligheid van energievoorziening en de oorlogen in Irak en Afghanistan.

11.2.3.3 Midden-Europa Conferentie

De Midden-Europa Conferentie (MEC) is een informeel overlegforum voor veiligheidsdiensten uit de Midden-Europese landen en een aantal veiligheidsdiensten uit West-Europese landen, waaronder de AIVD. Omdat het grootste deel van de MEC-landen inmiddels in andere informele overlegstructuren is opgenomen, neemt de AIVD sinds 2005 een minder actieve positie in binnen dit forum.

11.3 Internationale samenwerking

11.3.1 NAVO

De veiligheidsdiensten van de NAVO-lidstaten hebben zitting in het NATO Special Committee om samen te werken op het gebied van veiligheid. De AIVD had in 2007 onder andere zitting in een werkgroep die de Oekraïense inlichtingen- en veiligheidsdiensten adviseert over versterking van de democratische controle en inbedding van de veiligheidsinstituten van Oekraïne.

11.3.2 Het liaisonnetwerk van de AIVD en contacten met collega-diensten

Samen met de ministeries van Buitenlandse zaken, Defensie, BZK, het KLPD, de IND, de Koninklijke Marechaussee, de MIVD en de bijzondere opsporingsdiensten neemt de AIVD deel aan het nationaal liaisonoverleg. Tijdens dit overleg worden ervaringen uitgewisseld en beelden gedeeld met als doel de doelmatigheid van liaisonposten te vergroten en de samenwerking te intensiveren.

In 2007 is het liaisonnetwerk van de AIVD in het buitenland verder versterkt. Voor ten minste twee jaar is een liaison in Beijing gestationeerd, in verband met veiligheidsaspecten rond de Olympische Spelen in 2008. De post in Moskou is voor onbepaalde tijd uitgebreid met een attaché.

11.3.3 **Verenigde Naties**

Ook in 2007 heeft de AIVD een bijdrage geleverd aan de voorbereiding van missies van de Counterterrorism Executive Directorate (CTED) naar verschillende landen in de wereld. Door de expertise van de AIVD betreffende verschillende landen was het mogelijk achtergrondinformatie te verschaffen die de CTED behulpzaam was bij het bepalen van relevante onderzoeksvragen. De contacten met de VN vinden plaats in goed overleg met de Permanente Vertegenwoordiging van Nederland in New York.

11.3.4 **PSI**

In internationaal verband nam de AIVD deel aan verschillende fora om de verdere verspreiding van massavernietigingswapens en overbrengingsmiddelen tegen te gaan, zoals het Proliferation Security Initiative (PSI), een samenwerkingsverband met de steun van meer dan tachtig landen, opgericht in 2003.

12.1 Organisatieontwikkeling: Prospect 2007

In 2007 is het AIVD-ontwikkelprogramma *Prospect 2007* afgerond. Door middel van het ontwikkelprogramma is invulling gegeven aan de door het kabinet overgenomen conclusies en aanbevelingen van de Commissie Bestuurlijke Evaluatie AIVD (CBE). Ter ondersteuning van de missie zijn vier kerncompetenties vastgesteld: het onderzoekend, duidend, mobiliserend en handelend vermogen. De dienst heeft deze kerncompetenties door middel van *Prospect 2007* in onderlinge samenhang structureel versterkt. Daarnaast zijn projecten geformuleerd om de snelle groei van de dienst in goede banen te leiden en om de ondersteunende werkprocessen te versterken. Hieronder volgt op hoofdlijnen een overzicht van de resultaten van *Prospect 2007*.

Onderzoekend vermogen

De onderzoeksmogelijkheden voor het onderkennen van niet-zichtbare dreigingen zijn kwalitatief en kwantitatief uitgebouwd door investeringen in technologisch hoogwaardige middelen en in traditionele middelen zoals 'human intelligence'. Binnen Nederland is de CT Infobox doorontwikkeld; in het buitenland heeft de nadruk gelegen op het verhogen van het aantal en het rendement van de liaisonposten. Om onderzoeksmogelijkheden goed te kunnen benutten is extra aandacht besteed aan de optimalisering van de gecombineerde inzet van inlichtingenmiddelen. Met partners als de MIVD, de KMar en het OM zijn samenwerkingsafspraken gemaakt om de inlichtingenvergaring en -behoeften beter op elkaar af te stemmen.

Duidend vermogen

Het is van groot belang dat veiligheidsgerelateerde informatie op eenduidige en herleidbare wijze van context en betekenis wordt voorzien. De opleiding en begeleiding van medewerkers op dit punt is geïntensiveerd. De analyse van dienstbrede kennis en expertise op het gebied van jihadistisch terrorisme, met inbegrip van radicaliseringsprocessen, is op een hoger plan gebracht.

Mobiliserend vermogen

De exploitatie van informatie en kennis door de AIVD dient samenwerkingspartners en belangendragers in staat te stellen gepaste maatregelen te nemen om dreigingen en risico's te beperken. Tegen die achtergrond is de relatie en samenwerking verstevigd met onder andere lokale overheden, landelijke (beleids)partners en andere diensten. Ook de keuze voor deelname aan het programma Veiligheidsverbetering door Information Awareness (zie hoofdstuk 11) moet in dat licht worden gezien. Evenals

goed begrip van de (achtergrond van de) informatiebehoefte van belangdragers bij de AIVD is het van belang dat afnemers van de dienst reëel inzicht hebben in wat de dienst voor hen kan betekenen. Daartoe is geïnvesteerd in versterking van het relatiebeheer.

Handelend vermogen

De AIVD kan in bepaalde gevallen, indien betere bestuurlijke maatregelen ontbreken, zelf dreigingen en risico's reduceren. Dit geldt ook in geval later bestuurlijk of justitieel optreden naar verwachting onevenredige inspanningen zal opleveren en/of risico's voor de betreffende belangen. Als voorbeeld voor handelend vermogen kan een situatie dienen, waarin de AIVD aan personen die in het geheim voorbereidingen hebben getroffen voor een actie, tot uitdrukking laat komen dat zij geen kans van slagen hebben omdat hun plannen bekend zijn. Binnen *Prospect 2007* is handelend vermogen bestuurlijk en juridisch uitgewerkt en geformaliseerd.

Intelligent en veilig groeien, personeelsbeleid

Het is de verwachting dat de groei van de dienst (van 945 fte begin 2005 tot ca. 1500 fte in 2009) door het terugbrengen van de duur van het wervingsproces en het verder professionaliseren ervan voltooid zal kunnen worden in 2009. In 2007 is met name aandacht besteed aan de werving voor specialistische functies, onder andere op het vlak van ICT en binnen specifieke taalgebieden.

Ook voor het zittende personeel van de AIVD is op kwalitatief gebied geïnvesteerd. Er is een nieuw stelsel ontwikkeld voor loopbaanbeleid en management development beleid. Het interne opleidingsinstituut heeft voor vrijwel alle functies beroepsopleidingen ontwikkeld. In 2008 wordt dit doorgezet en komen er verdiepingsmodules. Op het gebied van opleidingen is de samenwerking met externe partijen geïntensiveerd. Zo zijn er met de MIVD en met Europese inlichtingendiensten diverse opleidingen georganiseerd.

Samenvattend kan gezegd worden dat met *Prospect 2007* is geïnvesteerd in de ontwikkeling van de medewerkers en de organisatie als geheel. Dit is het professionele niveau van de organisatie ten goede gekomen, met name op de punten externe oriëntatie (het delen van kennis en samenwerken met anderen) en operationele slagkracht. Organisatieontwikkeling is echter een voortdurend proces. Dit geldt in het bijzonder voor een organisatie die in een vroeg stadium aanwijzingen dient te herkennen voor niet-zichtbare dreigingen en risico's ten aanzien van de nationale veiligheid en daarop passend moet acteren. In 2008 zal sterk geïnvesteerd worden in de informatiehuishouding van de dienst, in het bijzonder in het beheer van systemen en apparatuur en de ontwikkeling van infrastructuur en nieuwe technieken.

In 2007 steeg het ziekteverzuimpercentage van 3,6 procent (2006) naar 4,6 procent. Verhoudingsgewijs deed de grootste stijging zich voor in de tweede helft van 2007. Een verklaring is niet met stelligheid te geven, maar met doorwerking van langdurige piekbelastingen voor grote groepen medewerkers in verband met de verhuizing van de AIVD naar Zoetermeer wordt rekening gehouden.

12.2 Bedrijfsvoering

Over 2007 geeft het hoofd van de AIVD de volgende verklaring af.

In het begrotingsjaar 2007 is op een gestructureerde manier aandacht besteed aan de bedrijfsvoering van de AIVD. Op basis van een risicoanalyse is een systematische afweging gemaakt inzake de in te zetten instrumenten van sturing en beheersing. Gedurende het jaar is periodiek beleidsinhoudelijk verantwoording aan de minister van BZK afgelegd door middel van driemaandelijke voortgangsrapportages over politiek-bestuurlijk relevante resultaten en over bijstellingen in het jaarplan. Beheersmatige rapportage vond plaats aan de hand van de werkafspraken die met de minister zijn gemaakt.

12.2.1 Financiën

In 2007 was de begroting ca. € 44 mln hoger dan in 2006. Een aandeel van ca. € 19 mln maakt deel uit van de reeks van eerder toegekende middelen voor capaciteitsuitbreiding, ca. € 25 mln was incidenteel beschikbaar voor de afrekening van de nieuwe huisvesting van de dienst in Zoetermeer. Van dit bedrag is € 6 mln overgeheveld naar 2008, omdat facturen van aannemers en leveranciers niet op tijd werden ontvangen. Tot slot zijn investeringen gedaan in de interne informatiehuishouding en de daarmee samenhangende technische infrastructuur.

Begroting

	2006	2007
Personele uitgaven	€ 69,2 mln	€ 80,2 mln
Materiële uitgaven	€ 59,8 mln	€ 89,5 mln
Geheime uitgaven	€ 4,4 mln	€ 4,5 mln

12.2.2 Kwaliteitsmanagement

In het belang van kwaliteitsborging en -verbetering zijn daarop gerichte onderzoeken uitgevoerd, die deels verband hielden met het ontwikkelprogramma Prospect 2007.

Vermeldenswaard zijn vier relatief grote onderzoeken, waarvan er één de effecten van een pilot ter verbetering van analyse en exploitatie betrof. De tijdelijke unit waarbinnen de pilot werd uitgevoerd, is inmiddels vast in de organisatiestructuur opgenomen. Een tweede onderzoek richtte zich op de interactie tussen de operationele directies en de directie die bijzondere inlichtingenmiddelen ontwikkelt, beheert en uitvoert. Daarin werd een aantal mogelijkheden tot optimalisering geïdentificeerd. Een derde onderzoek betrof het gebruik van internet. Er kon worden vastgesteld dat ten opzichte van de bevindingen van de Commissie Bestuurlijke Evaluatie (CBE) verbeteringen zijn gerealiseerd en dat de resultaten op dit terrein in internationale samenwerking bijdragen aan goodwill. Met het vierde onderzoek werd vastgesteld dat de keuze voor een andere organisatorische inbedding van veiligheidsonderzoeken naar eigen personeel de gewenste uitkomsten tot gevolg heeft gehad.

In 2007 is voor de derde keer een medewerkerwaarderingsonderzoek (MWO) uitgevoerd. De resultaten vormen een impuls voor uiteenlopende verbeteractiviteiten op de verschillende organisatieniveaus.

Verder is, met name gericht op de resultaten van Prospect 2007, in het najaar een begin gemaakt met de uitvoering van het interne auditprogramma. De eerste resultaten worden in het eerste kwartaal van 2008 verwacht.

12.2.3 Registratie, Documentatie en Archivering

De wijze waarop de nieuwe informatiesystemen ingericht moeten worden is in 2007 verder uitgewerkt. Daarbij ligt de nadruk op de vastlegging, ontsluiting en migratie van gegevensverzamelingen. In samenwerking met de Centrale Archief Selectiedienst (CAS) is gewerkt aan verbetering van de toegankelijkheid en materiële verzorging van archiefstukken uit de periode 1946-1990. De uitvoering hiervan ligt op schema en wordt in 2008 voortgezet.

Het interdepartementaal overleg over een document dat de grondslag moet vormen voor de selectie van te bewaren en te vernietigen archiefbescheiden mondde in 2007 nog niet uit in de vaststelling van een dergelijk document. De AIVD zet zich in voor vaststelling van het 'basis selectie document' in 2008.

De verhuizing van de dienst naar Zoetermeer bood een natuurlijke mogelijkheid het centraal archief van de AIVD opnieuw in te richten en er is aandacht besteed aan vastlegging en ontsluiting van informatie binnen de beschreven werkprocessen.

Lijst van afkortingen

ADC	Anti Dierproeven Coalitie
AFA	Anti Fascistische Actie
AIVD	Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst
AQIM	Al Qa'ida in de Islamitische Maghreb
AQUA	Appropriately Qualified Agency
ATb	Alerteringssysteem Terrorismebestrijding
AZ	Ministerie van Algemene Zaken
B&H-N	Blood&Honour-Nederland
BD/Kmar	Bijzondere Dienst van de Koninklijke Marechaussee
BZ	Ministerie van Buitenlandse Zaken
BZK	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
CBE	Commissie Bestuurlijke Evaluatie AIVD
CBIB	Coördinerend Beraad Integrale Beveiliging
CBRN	Chemisch, Biologisch, Radiologisch, Nuclear
CdB	Club de Berne
CIVD	Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten van de Tweede Kamer
COTER	Comité Terrorisme, Raads werkgroep van de Europese Raad
CTED	Counter Terrorism Executive Directorate van de Verenigde Naties
CTG	Counter Terrorist Group
CT Infobox	Contraterrorisme Infobox
CTIVD	Commissie van Toezicht betreffende de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten
CVIN	Comité Verenigde Inlichtingendiensten Nederland
DKDB	Dienst Koninklijke en Diplomatieke Beveiliging
DTN	Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland
EP	Europees Parlement
ETA	Euskadi Ta Askatasuna
EU	Europese Unie
FARC	Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia
FEC	Financieel Expertise Centrum
FIOD-ECD	Fiscale Inlichtingen- en Opsporingsdienst – Economische Controledienst
FIU-NL	Financial Intelligence Unit Nederland
GCT	Gezamenlijk Comité Terrorismebestrijding
GSPC	Groupe Salafiste pour la Prédiction et le Combat

IAEA	Internationaal Atoomenergie Agentschap
ICTY	International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia
IND	Immigratie- en Naturalisatiedienst
JSN	Jeugdstorm Nederland
KAFKA	Kollektief Anti Fascistisch en Kapitalistisch Archief
KLPD	Korps Landelijke Politiediensten
KMar	Koninklijke Marechaussee
LIFG	Libyan Islamic Fighting Group
LTTE	Liberation Tigers of Tamil Eelam
MEC	Midden-Europa Conferentie
Mepia	Meldpunt Integriteitsaantastingen
MIVD	Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst
M&O	Massavernietigingswapens en hun overbrengingsmiddelen
NA	Nationale Alliantie
NAVI	Nationaal Adviescentrum Vitale Infrastructuren
NAVO	Noord-Atlantische Verdragsorganisatie
NCTb	Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding
NFI	Nederlands Forensisch Instituut
NICC	Nationaal Informatieknoppunt Cybercrime
NNE	Nieuwe Nationale Eenheid
NSA	National Security Authority
NSC	NATO Special Committee
NSO	Nationale Sigint Organisatie
NVB	Nationalistische Volks Beweging
NVU	Nederlandse Volksunie
OM	Openbaar Ministerie
OVSE	Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa
PKK	Koerdische Arbeiderspartij
PPP	Pakistan People's Party
PPS	Publiek-private samenwerking
RID	Regionale Inlichtingendienst
RNV	Raad voor de Nationale Veiligheid
RvD	Respect voor Dieren
RVF/Cr8	Racial Volunteer Force/Combat 18
SHAC	Stop Huntingdon Animal Cruelty
Sigint	Signals Intelligence
SitCen	Joint Situation Center
VGB	Verklaring van Geen Bezwaar
VIA	Veiligheidsverbetering door Information Awareness

Vir-bi	Voorschrift informatiebeveiliging rijksdienst – bijzondere informatie
VN	Verenigde Naties
VRC	Volksrepubliek China
WBI	Wergroep Bijzondere Informatiebeveiliging
WGT	Wergroep Terrorisme, werkgroep van de Europese Raad
Wiv 2002	Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten 2002
Wvo	Wet Veiligheidsonderzoeken

Toelichting fotografie

De AIVD streeft naar grotere transparantie en zoekt het midden tussen gewenste openheid en noodzakelijke geslotenheid. De fotografie brengt de binding van de AIVD met de samenleving tot uitdrukking. De gebruikte fotocomposities geven een beeld van een veilige samenleving waarin geleefd, gewoond en gewerkt wordt.

De gekozen plaatsen en ruimtes hebben een openbaar karakter en vormen een afspiegeling van de Nederlandse samenleving in de meest brede zin van het woord. De speelse toepassing van bollen met beelden uit de omgeving suggereert tijd en beweging.

De beelden geven een sfeerbeeld en zijn niet direct gelieerd aan de inhoud van het jaarverslag.

Colofon

Uitgave

Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst
Afdeling Communicatie
Postbus 20010
2500 EA Den Haag

www.aivd.nl

Grafische verzorging

Wahing Lee, Zijlstra Drukwerk B.V., Rijswijk

Fotografie

Annette Delfgauw

April 2008

